

Haugset, Anne Sigrid; Berge, Erling

Research Report

Jakt- og fiskerett i Follafooss allmenning: Basert på innholdsanalyse av artikler i Trønder-Avisa 1965-2012

Centre for Land Tenure Studies Report, No. 2/2013

Provided in Cooperation with:

Centre for Land Tenure Studies (CLTS), Norwegian University of Life Sciences (NMBU)

Suggested Citation: Haugset, Anne Sigrid; Berge, Erling (2013) : Jakt- og fiskerett i Follafooss allmenning: Basert på innholdsanalyse av artikler i Trønder-Avisa 1965-2012, Centre for Land Tenure Studies Report, No. 2/2013, ISBN 978-82-483-0076-2, Norwegian University of Life Sciences (NMBU), Centre for Land Tenure Studies (CLTS), Ås

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/299778>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

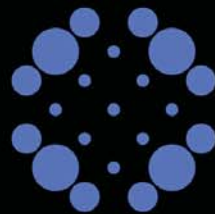
If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

Jakt- og fiskerett i Follafoss allmenning. Basert på innholdsanalyse av artikler i Trønder-Avisa 1965-2012.

Anne Sigrid Haugset og Erling Berge

CLTSUMB

Centre for Land Tenure Studies Report

Jakt- og fiskerett i Follafoss allmenning.

Basert på innholdsanalyse av artikler i Trønder-Avisa 1965-2012.

Tirsdag 9. september 1997

Utmarksstriden uløst

Aksjon i Follaskogen når rypejakten tar til i morgen
VERRAN: Norske Skog sier nei til kravet som Verran rettighetslag stiller, og dermed går aksjonen i Follaskogen sin gang når småviltjakten starter i morgen tidlig.

Av Jon Hofstad

Oppfordringen fra Tor Waade & Co. i rettighetslaget er dermed at verrasbyggen opptrer slik det ble konkludert på informasjonsmøtet i Vada grendehus onsdag kveld.

At flest mulig av rettighetshaverne går ut og jakter rype som de alltid har gjort, men nå uten hund.

Norske Skog annonserer i dag salg av et ubegrenset antall kort for småviltjakt i Follaskogen, til bruksberettigede og innenbygds boende jegere. Det er i samsvar med tilbudet

Hanssen vil skrive til Reinås

Fylkesordfører Bjarne Håkon Hanssen sier han vil skrive til konserndirektør Jan Reinås i Norske Skog for å poengtere hva som er fylkeskommunens oppfatning av rettighetsspørsmålene i Follaskogen.

– Det ser ikke ut til at det er mulig å finne en praktisk løsning på konflikten, sier fylkesordføreren, og derfor mener han at Norske Skog må bestemme seg for ett av to: – Enten må selskapet gi etter og gå tilbake til tidligere forvaltning, eller det må fastholdes sin oppfatning av rettighetsspørsmålet og få det avklart gjennom en juridisk prosess.

som selskapet kom med fredag.

– Ikke kjøp kort

Men Tor Waade ber om at verrasbyggen ikke kjøper kort av Norske Skog. – Vi skal ikke betale for en rettighet vi har, og vi godtar ingen begrensning i antall, fastslår han.

Norske Skog sa seg fredag villig til å selge inntil 25 kort til lokalbefolkningen, gjeldende hele jakten fra 10. september. Prisen er 300 kroner. Kortet skulle gjelde jakt uten hund i de 14 første dagene, hvor Norske Skog har solgt jaktrettigheter på anbud.

Styret i Verran rettighetslag droftet tilbudet, men kunne ikke godta begrensningen i antall kort. Laget fremmet sitt eget forslag, som krever at alle rettighetshavere får adgang til jakten.

Redusert jaktkvote

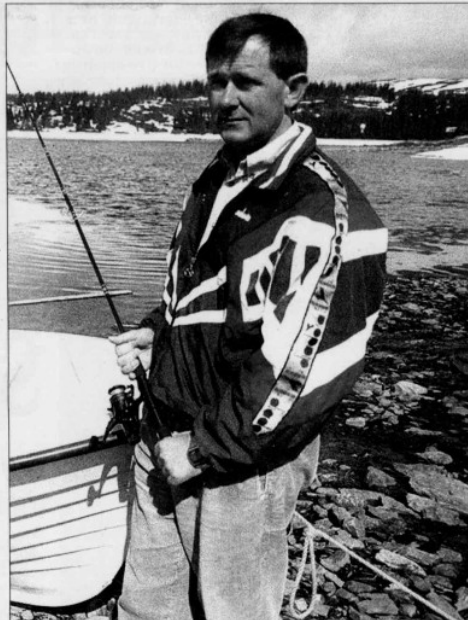
Av hensyn til rypebestanden foreslo rettighetslaget til gjengjeld at jaktkvoten kunne reduseres, men da litt for alle jegere. Laget var villig til å gå helt ned til én rype per jeger per dag, og aksepterte dessuten at rypa fredes fra og med 25. september hvis hensynet til bestanden skulle tilsi det.

Mandag formiddag fikk rettighetslaget det svar at Norske Skog ikke kunne godta forslaget. Waade oppfatter det slik at Norske Skog maksimalt kunne strekke seg til 35 kort. Det endrer ikke saken for rettighetslaget.

Uakseptabelt

– Det er ikke aktuelt å gå med på en innskrenkning som utelukker de fleste rettighetshavere fra jakt. Derfor står oppfordringen fra informasjonsmøtet sist onsdag ved lag: Gå på småviltjakt i morgen tidlig, og kjøp ikke kort av Norske Skog. Vi skal ikke betale for en rettighet vi har. Vi aksepterer å betale for administrasjon, oppsyn og kultivering, men ikke for forvaltningen legges til et lokalt styre hvor også rettighetshaverne er representert, sier styrelederen fast.

Waade poengterer at det på

– Vi skal ikke betale for en rettighet vi har, og vi godtar ingen begrensning i antall, fastslår Tor Waade.

hvilker fylkeskommunen et moralsk ansvar for å få Norske Skog til å erkjenne rettighetssituasjonen i Follaskogen, slik den også kom til uttrykk i kjøpekontrakten mellom fylkeskommunen og Lyng Industrier i 1983.

Han regner med at fylkes-

ordfører Bjarne Håkon Hanssen nå tar saken opp med opplyst med konsernsjef Jan Reinås. Rettighetsspørsmålet må avklares én gang for alle, om nødvendig gjennom en juridisk prosess. Om f.eks. Norske Skog skulle bøye av og gå tilbake til tidligere forvaltning i

kommande år, så er det ikke godt nok uten at selskapet samtidig erkjenner rettighetssituasjonen. Og innholdet i rettighetene, og hvem det gjelder, må defineres så klart at det kan tinglyses som en heftelse på eiendommen, fastslår Tor Waade.

NYHETER 9

– Et endelig tilbud, sier Norske Skog

Norske Skog mener å ha lagt fram et godt tilbud med tanke på å unngå konflikter under småviltjakten i høst. Det er ikke aktuelt å strekke seg lenger, og nye utspill kommer ikke derfra.

Det sier informasjonssjef Petter Haugan. Norske Skog tilbyr å selge inntil 25 kort til bruksberettigede og innenbygds jegere i Verran. Av hensyn til rypebestanden kan vi ikke selskapet strekke seg lenger, sier han.

På spørsmål om ikke rypekvoten for hver enkelt jeger kunne reduseres, svarer Haugan at man ikke fant det mulig å foreta «andre endringer» i opplegget.

Har saken vært lagt fram for toppledelsen i Norske Skog?

Strakk seg langt

– Det vet jeg ikke. Men det jeg sier representerer i hvert fall Norske Skogs endelige oppfatning. Det kommer ikke mer fra oss.

Haugan sier at selskapet som en kortsiktig løsning strakk seg langt for å unngå konflikter under årets jakt.

Når det gjelder fremtidig jakt- og fiskerforvaltning i Follaskogen er Norske Skog innstilt på å diskutere det i løpet av høsten og vinteren. Det blir en dialog som også kommunen inviteres til å delta i. Haugan vil ikke signalisere noe som helst om hva Norske Skog kan være villig til å gå med på i slike forhandlinger. Men det prinsipielle utgangspunktet er klart: – Vi mener å ha båret retten og plikten til å forvalte eiendommen på den måte det ble lagt opp til i høst.

Venter ingen konflikt

– Kan det tenkes at Norske Skog vil reagere med anmeldelse, eller på annen måte, hvis verrasbyggen nå går mann av huse med gevær onsdag uten å kjøpe jaktkort?

– Vi venter ingen konflikt nå. Med tilbudet vårt viste vi fleksibilitet, og regner med at også den andre parten gjør det, sier Petter Haugan.

Norske Skog bør snakkes til rette

Anne Sigrid Haugset
 Erling Berge

Arbeidsnotat 2013:11

Trøndelag Forskning og Utvikling

Trøndelag R&D Institute

Kongensgt. 42. Postboks 2501, 7729 Steinkjer

Telefon: 74 13 46 60. Faks: 74 13 46 61

E-post: post@tfou.no

Tittel : Jakt- og fiskerett i Follafoss allmenning. Basert på innholdsanalyse av artikler i Trønder-Avisa 1965-2012.

Forfattere : Anne Sigrid Haugset, Erling Berge

Rapport : 2013:A11 CLTS rapport

ISSN : 0809-9642 (TFoU)

ISBN: : 978-82-483-0076-2 (CLTS/UMB)

Prosjektnummer : 2469

Prosjektnavn : Jakt og fiskerettigheter i tidligere Follafoss allmenning

Oppdragsgiver : Internt prosjekt, felles TFoU og CLTS

Prosjektleder : Anne Sigrid Haugset (TFoU)

Medarbeidere : Erling Berge (CLTS)

Layout/redigering : Gunnar Nossun

Referat : Resultater av arkivsøk/innholdsanalyser av artikler fra Trønder-Avisas arkiver, relatert til jakt- og fiskerettigheter i Follafoss allmenning

Sammendrag : Norsk

Emneord : Allmenningsrettigheter, Follafoss allmenning, Verran, utmark, jakt- og fiskerettigheter

Dato : Oktober 2013

Antall sider : 46

Pris : 100,-

Utgiver : Trøndelag Forskning og Utvikling AS
Postboks 2501, 7729 STEINKJER
Telefon 74 13 46 60
Telefax 74 13 46 61

Centre for Land Tenure Studies (CLTS)
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, 1432 Ås
Telefon 64 96 50 00
Telefaks 64 96 50 01

This work is licensed under a Creative Commons Attribution – Non Commercial ShareAlike 3.0 Unported License.

FORORD

Dette arbeidsnotatet er en del av dokumentasjonen av datainnsamlingen i forskningsprosjektet Lokal sedvane i bruken av utmarka i Verran kommune. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Trøndelag Forskning og Utvikling og Centre for Land Tenure Studies ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (CLTS UMB). Norges forskningsråd har støttet den tekniske datainnsamlingen i prosjektet med Småforsk-midler. Timene som forskerne har lagt ned i prosjektet er finansiert internt ved TFoU og UMB.

De empiriske analysene av Trønder-Avisas arkiver er gjennomført av Anne Sigrid Haugset ved Trøndelag Forskning og Utvikling. Haugset har skrevet mesteparten av dette notatet, mens Erling Berge har bistått spesielt i forbindelse med de juridiske sidene ved allmenningsrettene.

Arbeidsnotatet presenterer en del av datagrunnlaget for artikkelen *Local ideas about rights of common in the context of a historical transformation from commons to private property*. Artikkelen ble presentert på “The 14th global conference of the International Association for the Study of Commons”, på Mt Fuji i Japan den 3.-7. juni 2013. Den er publisert som arbeidsnotat fra Centre for Land Tenure Studies (CLTS): <http://www.umb.no/clts/article/clts-working-papers>. En revidert versjon planlegges publisert i International Journal of the Commons (<http://www.thecommonsjournal.org/index.php/ijc>).

Steinkjer, september 2013

Anne Sigrid Haugset, prosjektleder

INNHOOLD

	side
FORORD	i
INNHOOLD	ii
SAMMENDRAG	iii
1. Innledning	1
2. Kilder og metoder	2
2.1 Trønder-Avisa og www.avishistorien.no	2
2.2 Å bruke avisa som kilde	3
2.3 Kontekst	4
2.4 Søketeknikk og begreper	5
2.5 Validering gjennom nøkkelinformant	6
2.6 Samlet vurdering av materialet	7
3. Trønder-Avisas omtale av jakt- og fiskerettigheter i Follafoss allmenning	8
3.1 1967: Malm jakt- og fiskeområde opprettes	8
3.2 1982: Fylkeskommunen selger til Lyng Industrier	11
3.3 1989: Lyng Industrier selger til Norske Skog	13
3.4 1995: Norske Skog ut av Malm jakt- og fiskeområde	14
3.5 1997: Konflikt om bygdefolkets jakt- og fiskeretter	14
3.6 1998: Bruksberettigede inngår forvaltningsavtale	18
3.7 2002: Malm JFF i konflikt med Norske Skog	19
3.8 2003: Anmeldelse av ulovlig jakt henlegges	21
3.9 2004: Norske Skog selger til Ulvig Kiær AS	22
4. Drøfting	23
4.1 Bygdefolkets oppfatning av egne rettigheter til jakt og fiske	23
4.2 Lokale forvaltningsinstitusjoner	26
4.3 Konflikter og uformelle sanksjoner fra lokalbefolkningen	30
4.4 Komplisert jus og sanksjoner fra grunneier	31
5. Konklusjoner	33
Referanser	35
5.1 Avisartikler som inngår i innholdsanalysen	35
5.2 Litteratur	39

Vedlegg: Utskrift fra fylkestingets behandling av salget av Folla fabrikker i 1982.

SAMMENDRAG

Dette notatet bringer resultatene av en innholdsanalyse av Trønder-Avisas arkiver med tanke på omtale av jakt- og fiskerettigheter for bygdefolket i Follafoss (private) allmenning i perioden 1965-2012. Problemstillingene vi søker svar på er knyttet til lokalbefolkningens oppfatninger av egne og andres rettigheter i allmenningen, til lokal forvaltning av jakt- og fiske i allmenningen, til bruk av formelle og uformelle sanksjoner mot grunneier og til oppfatninger av de juridiske forholdene rundt jaktrettighetene i allmenningen.

I alt er 82 redaksjonelle artikler, leserinnlegg, lederartikler og annonser i Trønder-Avisa angående rettighetsspørsmålet og/eller konteksten rundt dette, brukt som grunnlag for analysene. Innholdsanalyser av avisartikler ble valgt som metode fordi det gir datamateriale som ikke er forringet av erindringsfeil selv flere tiår i ettertid. En kan også anta at fremstillingen av konflikter i avisspaltene til en viss grad er balansert, fordi presseetikk tilsier at alle parter i konflikten skal komme til orde (tilsvar). Samtidig er det viktig å være klar over begrensningene datamaterialet har: Det dekker ikke nødvendigvis alt som rørte seg knyttet til rettighetsspørsmålet, og enkeltpersoner/grupper kan i avisspaltene ha påberopt seg større støtte i lokalbefolkningen enn de egentlig hadde. Avisartiklene dokumenterer imidlertid at visse holdninger har vært til stede hos grupper av innbyggere på gitte tidspunkter, og at det har ført til en rekke konkrete hendelser som har satt sine spor gjennom Trønder-Avisas spalter.

Analysene dokumenterer at det i perioden 1965-2012 har vært til stede en sterk oppfatning blant flere aktører om at lokalbefolkningen i Verran hadde rettigheter til jakt (uten hund) og fiske i Follafoss (private) allmenning. Aktørene viser både til allmenningsrett og til avtaler/privat rett som grunnlag for dette. I perioden 1967-1997 greier grunneier i allmenningen, øvrige grunneiere i området, lokalbefolkningen og interesseorganisasjoner å enes om en samforvaltningsmodell for jakt og fiske i Follafoss allmenning og områdene rundt. Malm jakt- og fiskeområde oppfyller mange av designprinsippene Ostrom (1991, 2005) for robuste sosio-økologiske systemer, og framsto i avisspaltene som et stabilt og legitimt forvaltningsregime med stor oppslutning mellom 1967 og 1997. Forvaltningsinstitusjonen var bygd på at grunneier i allmenningen aksepterte at lokalbefolkningen kunne jakte og fiske vederlagsfritt i allmenningen, og var dermed sårbar spesielt ved eierskifter.

Da grunneier Norske Skog i 1997 bryter ut av samforvaltningen for å kunne selge jakt i området, fører dette til sterke reaksjoner lokalt. Konflikten får rikelig med spalteplass i avisa. Lokale jegere og fiskeres interesseorganisasjoner oppfordrer til sanksjoner som ulovlig jakt, samtidig som en søker å alliere seg med mektige partnere for å få grunneier til å skifte syn. Representanter for lokalbefolkningen forsøker å presse grunneier til å ta saken inn for rettsvesenet, hvor de er sikre på at deres syn vil vinne fram. Men de juridiske forholdene rundt jakt- og fiskerettigheter i allmenningen er ikke klarere enn at politiet i 2003 henlegger anmeldelse om ulovlig jakt fra grunneier, og viser til at saken har privatrettslig karakter. Noe sivilt søkmål kommer aldri fra noen av

partene i saken. Ny grunneier som erverver eiendommen i 2004, overdrar i 2012 ansvaret for å forvalte småviltjakta på Follafoss allmenning til Malm jeger- og fiskerforening. Jeger- og fiskerforeningen på sin side oppfordrer nå medlemmene til å kjøpe jaktkort, som selges av foreningen.

1. INNLEDNING

Dette dokumentet er en analyse av lokal praksis rundt og oppfatning av lokalbefolkningens rettigheter til jakt og fiske i Follafoss allmenning i Verran kommune i Nord-Trøndelag, slik den framstår gjennom arkivene til Trønder-Avisa. Arbeidet er en del av et større prosjekt der vi både ser på den juridiske utviklingen rundt jakt- og fiskerettigheter i private allmenninger og på lokale oppfatninger av allmenningsrettigheter til jakt og fiske (Berge og Haugset 2013, Haugset og Berge 2013).

For en beskrivelse av området Follafoss allmenning, historikk tilbake til 1700-tallet og kart, se Haugset og Berge (2013).

Arbeidet søker å besvare følgende problemstillinger:

- Hvilke oppfatninger uttrykker aktører i lokalsamfunnet i Verran offentlig angående egen og andres rett til jakt og fiske i Follafoss allmenning i perioden 1919 til 2012?
- På hvilke måter forvalter lokalbefolkningen jakt- og fiskerettighetene i Follafoss allmenning?
- På hvilke måter søker aktørene å ta vare på det de oppfatter som sine rettigheter i allmenningen?
- Hvordan påvirker juridiske forhold rundt jakt- og fiskerettighetene grunneiers håndtering av konfliktene?

Vi starter med et kapittel som presenterer datakilder og metode, samt drøfter disse i forhold til hvor egnet de er til å kaste lys over problemstillingene vi reiser. Deretter bringes en kronologisk beskrivelse og tolkning av de viktigste relevante funnene i materialet. Notatet avsluttes med oppsummering av funnene i henhold til problemstillingene, samt noen tolkninger og konklusjoner.

2. KILDER OG METODER

I dette kapitlet gjøres rede for hvordan datainnsamlingen er gjort, og for kildene som er brukt. Styrker og svakheter ved undersøkelsesopplegg og kilder drøftes, og relevante kontekstuelle forhold belyses kort.

2.1 Trønder-Avisa og www.avishistorien.no

Trønder-Avisa er Nord-Trøndelags største avis, og da avisa ble til var den et produkt av sammenslåing mellom avisene Inntrønderen og Nord-Trøndelag og Nordenfjeldske Tidende under krigen. Fra 1940 til 1952 het den Nord-Trøndelag og Inntrøndelagen, men skiftet så navn til Trønder-Avisa. De to avisene som ble slått sammen var talerør for henholdsvis Venstre og Landmannsforbundet, og etter sammenslåingen fortsatte Trønder-Avisa å være partipolitisk knyttet til Venstre og Senterpartiet fram til 1996. Dette innebar blant annet delt redaktørskap, og lederartikler i Venstre og Senterpartiets ånd annenhver dag.

I 2012 hadde Trønder-Avisa et opplag på cirka 21.300 aviser daglig. Trønder-Avisa er den dominerende avisa i Nord-Trøndelag, spesielt i Innherredområdet (midt i fylket). I norddelen har den konkurranse av Namdalsavisa, mens Adresseavisen står sterkt i sør. Verran kommune ligger i det sentrale nedslagsfeltet til Trønder-Avisa, og området dekkes bare i begrenset grad av Namdalsavisa og Adresseavisen. I 2009 fikk imidlertid Verran og nabokommunen Namdalseid sin egen lokalavis, Lokalavisa Verran Namdalseid, også denne eid av Trønder-Avisa.

I 2012 åpnet Trønder-Avisa arkivene sine for digitale søk basert på såkalt OCR-skanning av avissidene. På nettstedet www.avishistorien.no kan en søke i totalt 40.000 avisutgaver fra 1864 og fram til dagens avis. Her finner en alle årgangene av Trønder-Avisa fra 1952, samt alle utgaver av forgjengerne til Trønder-Avisa. Det kan søkes både i redaksjonelle artikler og i annonser, sportsresultater og annet avisstoff. Arkivet er gjort tilgjengelig for gratis søk, men for å hente fram pdf-utgaver av avissidene som finnes i søket må en være abonnent. Dette har gjort bruk av avisartikler fra Trønder-Avisa og forgjengerne dens mye enklere og mer effektivt enn tidligere, da store deler av arkivet kun fantes på mikrofilm på biblioteket sortert på dato.

Lanseringen av Avishistorien.no gjorde medieomtale av forhold i Verran kommune bakover i tid tilgjengelig også som datamateriale i forskningsprosjekter. Det ble mulig å skaffe seg innblikk i forhold som ligger så langt tilbake i tid at muntlige kilder er vanskelig å finne eller der muntlige kilder er sårbare for erindringsfeil (Grønmo 2004). Konflikten om og oppfatningen av rettighetene til jakt og fiske i Follafooss allmenning har ikke vært dokumentert på en slik måte at det finnes troverdige skriftlige kilder – det har snarere dreid seg om normer og felles, taus kunnskap i bygdesamfunnet. Selv om det skulle finnes referater fra møter i f. eks Verran rettighetslag eller Malm jeger- og fiskerforening, så vil disse kun kunne dokumentere kortere perioder av tidsrommet vi søker å dekke. Avisartiklene i arkivet gjør det mulig å sette sammen en oversikt over relevante hendelser og utspill over en lengre tidsperiode.

OCR-teknologi og søkebegrensninger

OCR-skanning brukes til å gjøre bilder om til søkbar tekst. Spesiell OCR-programvare bruker konturene av teksten for å identifisere ord og tall, og videre til å konvertere en bildefil til en fullt søkbar tekstfil. Resultatet blir imidlertid ikke perfekt, spesielt for eldre aviser. Trønder-Avisa oppgir ved søkefeltet på nettsiden www.avishistorien.no at

All tekst er ocr-lest ved digitaliseringen, og særlig for de eldre avisene kan denne være av svært varierende kvalitet, og enklere blir det ikke ved ocr-lesing av gotisk skrift som opptrer langt ut på 1900-tallet.

I tillegg er ocr-lest tekst svært følsom for skrivemåter, skrivefeil og store/små bokstaver. Ved søk må en derfor sikre at man skriver ordene riktig, bruker korrekte navn og benytter de begrepene som var vanlig på tida avisa kom ut. Det er ikke sannsynlig at man greier å søke så treffsikkert at søket frambringer absolutt alle avisartikler skrevet om et emne for en gitt periode. Likevel vil søk i avisarkivene kunne gi en oversikt over en stor andel av artiklene som er skrevet om emnet, dersom en velger gode søketermer.

Om en antar at skrivefeil og feilskanninger er tilfeldig fordelt i avisartiklene, og at viktige og kontroversielle hendelser i tillegg gjerne er omtalt i flere aviser, skulle søk i Avishistorien kunne gi et troverdig grovriss av Trønder-Avisas omtale av fenomenet det søkes på. I henhold til sitatet ovenfor er det også grunn til å tro at resultatet vil være bedre jo nærmere dagens dato en søker.

2.2 Å bruke avisa som kilde

I dette prosjektet er det ikke avisas dekning som er tema, selv om det er denne som undersøkes empirisk. Vi har brukt avisarkivet som kilde for å kunne beskrive hendelser, oppfatninger og aksjoner i lokalsamfunnet i forbindelse med jakt- og fiskerettigheter i Follafooss allmenning. Avisartikler har imidlertid sine klare begrensninger som kilde, spesielt til hva som har vært folks oppfatninger av og vurderinger rundt ulike forhold. Blant annet risikerer man at bildet blir skjevt fordi materialet i avisa bare framstiller visse sider ved konflikten, eller at datamaterialet blir for lite og utelater viktige momenter (Grønmo 2004:122).

Slett ikke alle lokale oppfatninger, konflikter og hendelser når fram til avisspaltene, og slik sett kan artiklene være «toppen av isfjellet» der store deler fortsatt ligger skjult under overflaten. Samtidig kan de aktørene som ser seg tjent med å uttale seg til avisa også være en slags «Tordenskjolds soldater», som gir seg ut for å snakke «for alle i bygda» for å gi sine egne synspunkter mer vekt og gjennomslagskraft. Det er derfor naturlig å tillegge etterprøvbare fakta (avholdte møter, underskrevne avtaler, etablerte foreninger) større troverdighet enn utsagn om «folkets» vurderinger og oppfatninger. Materialet samlet inn via avisarkivene er ikke egnet til å si noe om utbredelsen av ulike holdninger til jaktrettighetene blant innbyggerne i Verran, eller hvor sterke disse holdningene har vært hos ulike deler av befolkningen. Avisartiklene dokumenterer imidlertid at visse holdninger har vært til stede hos grupper av innbyggere på gitte

tidspunkter, og at det har ført til en rekke konkrete hendelser som har satt sine spor gjennom Trønder-Avisas spalter.

Å bruke avisartikler som kilde til hva folk mener gir også visse utfordringer i forhold til autentisitet, siden teksten ikke er ført i pennen av personen selv (Grønmo 2004). Pressens etiske regler tilsier at direkte sitater tillagt en person skal være korrekt gjengitt, men det finnes tallrike eksempler på personer som hevder seg feilsitert av media. Et forhold som tyder på at dette ikke har vært tilfelle i stor grad i Verran er at samme journalist (Jon Hofstad) har intervjuet de samme kildene igjen og igjen over en årrekke. Dersom feilsitering hadde vært et utstrakt problem, ville dette neppe vært mulig da kildene selvsagt kan nekte å uttale seg til journalisten. Journalisten er også delvis sterkt til stede i teksten med egne meninger og vurderinger, som da naturligvis står for hans egen regning. Det samme gjelder imidlertid her: Dersom journalistens framstilling eller «vinkling» av saken hadde blitt oppfattet som sterkt avvikende fra informantens syn, ville videre samarbeid blitt vanskelig. Det er ingenting som tyder på annet enn at de som har uttalt seg føler at journalistens framstilling har representert deres egen virkelighetsoppfatning brukbart.

Et annet forhold som har betydning, er at avisredaksjonen fungerer både som et filter og som en pådriver/agent i forhold til hva som kommer på trykk. At det presenteres en artikkel om temaet på et gitt tidspunkt trenger ikke nødvendigvis å skyldes at man i lokalsamfunnet var spesielt opptatt av spørsmålet akkurat da – det kan også skyldes avisas behov for stoff. Motsatt kan det være gjort henvendelser og gitt tips og ønske om uttalelser som aldri kom på trykk, kanskje fordi det var kamp om oppmerksomheten og spalteplassen akkurat da.

2.3 Kontekst

Tekster som benyttes i kvalitativ innholdsanalyse må alltid forstås og vurderes i lys av annen foreliggende kunnskap om de forholdene som omtales i tekstene (Grønmo 2004:190). Det er flere kontekstuelle forhold som antas å ha innvirkning på hvordan konflikten rundt rettigheter til jakt og fiske i Follafoss allmenning framstilles og diskuteres i avisspaltene:

- De juridiske forholdene rundt rettighetsspørsmålet i allmenningen og ulike fortolkninger av disse,
- Gjeldende lovverk om jakt og fiske, herunder også grad av bevissthet rundt bestandsutvikling, sammenheng mellom jakttrykk og bestander og utvikling av institusjoner som regulerer jakt og fiske¹

¹ For Follafoss allmenning var lovendringene i 1964 (lakse- og innlandsfiskeloven) og 1981 (viltloven) spesielt viktige siden lovendringene utelot særbestemmelser om fiske (1964) og jakt (1981) i privatallmenning.

- At utmarkseiendommen som utgjorde Follafoss allmenning, fram til 2000 hørte sammen med treforedlingsfabrikken som utgjorde hjørnesteinsbedriften i Follafoss
- Nord-Trøndelag fylkeskommunes rolle og eierskap til Folla fabrikker og Follafoss allmenning fra 1919-1982
- Det spesielle industrisamfunnet rundt Fosdalen bergverk i Malm, der området rundt Holden (inne i Follafoss allmenning) tradisjonelt sett var gruvearbeidernes hyttefelt og fritidsparadis (Larsen, Skevik og Vanebo, 2006).

De juridiske forholdene rundt allmenningen er utredet tidligere i prosjektet Berge og Haugset (2013), og den drøftes også i Stenseth (2002, side 217-221). Utviklingen i jakt- og fiskelovgivning er beskrevet i Haugset og Berge (2013), samt i Smedshaug og Reimers (2002) som også beskriver utviklingen av forskning på og forvaltning av småvilt i Norge fra cirka 1900 og fram til cirka 2000. I tillegg er det gjort søk på termene «jaktlov», «jaktloven» og «lov om innlandsfiske» i www.avishistorien.no for årene 1950-1967, for å se hvordan lovendringene i 1951 (ny lov om jakt) og 1964 (ny lov om lakse- og innlandsfiske) ble omtalt og mottatt lokalt i Nord-Trøndelag (Trønder-Avisas nedslagsfelt).

I søkene i Avishistorien.no er det søkt også etter informasjon om Folla Bruk/Folla CTMP (fabrikken i Follafoss), og ikke minst om avtaler og debatter rundt eierskifter ved fabrikken. I den forbindelse er det også innhentet data om Nord-Trøndelag fylkeskommunes aksjoner og initiativer i forhold til jakt- og fiskerettighetene i området, både i forbindelse med salget til Lyng og i ettertid. I tillegg er det benyttet lokalhistoriske tekster fra Verran for å kaste mer lys over den lokale sosiale konteksten (Larsen, Skevik og Vanebo 2006).

2.4 Søketeknikk og begreper

Søkene i Avishistorien.no ble innledet ved å søke etter begrepet Follafoss allmenning/Allmenning/almening/Almenning i samtlige 40.000 aviser i arkivet. Relevante artikler ble plukket ut, og søkene ble så utvidet via «snøballmetoden» med begrepene Folla-skogen, Folla Tresliperi AS, Folla Bruk AS, AS Verran Bruk, Folla Fabrikker, Folla CTMP. For perioden etter 1967 ble det søkt på ulike skrivemåter for Malm jakt- og fiskeområde. Videre ble det søkt etter navn på eier av fabrikken (Nord-Trøndelag Fylkeskommune, Lyng Industrier, Norske Skogindustrier AS, Norske Skog, Södra Cell, Ulvig Kiær) sammen med Verran og skog, utmark og fjell i ulike varianter, og etter navn på organisasjoner som var engasjert i rettighetsspørsmålet (Verran rettighetslag, bruksberettigede i Verran, Malm jeger- og fiskeforening/Malm JFF/Malm jakt & fiske, samt etter enkeltpersoner (Knut Berger, Jon Nesser, Tor Waade, Svein Johansen) som opptrådte i flere artikler. Søkene ble etter hvert innsnevret tidsmessig, for å lette arbeidet med å sortere bort ikke relevante artikler: Det ble f. eks kun søkt etter Norske Skog i den perioden dette selskapet eide Follafoss allmenning osv.

Alle artikler som enten handlet om rettighetsspørsmålet direkte eller om sentrale kontekstuelle forhold, ble skrevet ut og sortert kronologisk. Deretter ble de viktigste funnene i henhold til problemstillingene summert opp, fortsatt kronologisk ordnet (kapittel 3 i dette notatet). Rikelig med sitater fra og referanser til avisartiklene ble lagt inn i dette dokumentet, slik at det gikk an å finne tilbake til originalen. En fullstendig oversikt over dato og sidetall for samtlige avisartikler dette uttrekket av relevante forhold bygger på, er presentert bakerst i artikkelen (før litteraturlisten).

På bakgrunn av dette arbeidsdokumentet samt informasjon om konteksten fra flere kilder ble så analysene og konklusjonene som presenteres i henholdsvis kapittel 4 og 5 i dette notatet skrevet ut.

2.5 Validering gjennom nøkkelinformant

På grunn av de nevnte svakhetene både ved avisa som kilde og ved søkemulighetene/teknologien avisarkivet bruker, er det uklart hvor godt resultatet av innholdsanalysen av Trønder-Avisa beskriver historikken og konflikten rundt jakt og fiske i allmenningen. For å få en kvalifisert vurdering av dette, har vi benyttet oss av en nøkkelinformant i lokalsamfunnet i Verran. Nøkkelinformanten har bodd i Verran siden 70-tallet, har vært lokalpolitiker og generelt svært samfunnsengasjert og har dessuten stor interesse for utmarksspørsmål og eiendomsrett. Vedkommende har lest gjennom framstillingen, og blitt bedt om å komme med en generell vurdering av hvor riktig de mener den tegner av det historiske forløpet.

Vi har bedt nøkkelinformanten vurdere spesielt:

- Er framstillingen vi har gjort basert på avisarkivene, skjev i forhold til den gjengse oppfatningen av konflikten/historien blant folk i Verran? Er de som snakker i avisa «Tordenskjolds soldater» – i hvor stor grad var folk flest opptatt av spørsmålet?
- Er det viktige dimensjoner i konflikten som vi IKKE har funnet ved denne metoden? Viktige dimensjoner i debatten lokalt, som ikke kom i avisa? Noe alle visste, men ingen sa høyt (i avisa)? Grupper som ble «tiet i hjel»?
- Vi har ikke funnet avisomtale av rettighetsspørsmålet i Follafoss allmenning før 1965. Skyldes dette svakhet ved søkemetoden, at avisene før 1965 hadde dårligere kvalitet på ocr-skanningen eller at det rett og slett ikke var et tema i avisa?

Etter gjennomlesing av notatet ga nøkkelinformanten følgende vurdering:

Da har jeg med stor interesse lest vedlegget. Så vidt jeg kan rekapitulere saken så langt som jeg kjenner den er det ikke element her som ikke stemmer med min oppfatning av innholdet. Kan heller ikke se at det er vesentlige ting som burde vært tatt inn.

Det jeg kan tilføye er at det synes som om det var stort og bredt engasjement i saken. Dette er nok ikke tilfellet, men et mindre antall jegere, og spesielt leder for Malm jeger og fisk, engasjerte seg sterkt og kanskje tiltok seg rollen som talspersoner for allmenheten og også påvirket lokale politikere til å gå inn i konflikten uten at det var det sterke engasjementet blant de fleste.

2.6 Samlet vurdering av materialet

Materialet vi har samlet inn gir en oversikt over den delen av debatten rundt rettigheter i allmenningen som har funnet vegen inn i Trønder-Avisa. Oversikten er sannsynligvis ikke uttømmende, men de systematiske søkene har trolig fanget opp de mest sentrale hendelsene og synspunktene i forhold til rettighetsspørsmålet. Alt i alt gir ikke analysene noen beskrivelse av hva lokalbefolkningen som helhet mente om rettighetene sine i allmenningen, men derimot over hva grupper av befolkningen har gjort av tiltak for å sikre og beholde rettighetene for allmenningen i Verran.

Nøkkelinformanten som har vurdert framstillingen vår peker på at enkeltpersoners engasjement «på vegne av» allmenningen i konfliktene på 1990- og 2000-tallet kanskje har gitt inntrykk av et større lokalt engasjement enn det faktisk var i saken. Det er viktig å ha dette med seg i tolkningen og bruken av materialet.

3. TRØNDER-AVISAS OMTALE AV JAKT- OG FISKERETTIGHETER I FOLLAFOSS ALLMENNING

I 1919 blir Folla Fabrikker, inkludert de store utmarkseiendommene som utgjør Follafoss allmenning, ervervet av Nord-Trøndelag fylkeskommune. Fylkeskommunen driver industriforetaket og høster av tømmerressursene for å ha råstoff til fabrikken. Folla fabrikker er en viktig hjørnesteinsbedrift i Follafoss, som i dag er en del av Verran kommune. Det er lite å finne i avisa om hvordan forvaltning av jakt- og fiskerettighetene i Follafoss allmenning ble praktisert fra 1919 og fram til 1967. Et referat fra kommunestyret i Verran i 1965 indikerer flere forhold: En er usikre på forholdene rundt jakt- og fiskerettigheter i Fergeli allmenning, diskusjonen rundt dette skaper stort engasjement og det antydes at almuen har fått jakte og fiske fritt fram til da.

Kommunestyredebatten gjaldt hvorvidt kommunen som grunneier til Fergeli kommuneskog (som ble fradelt fra Follafoss allmenning i 1901), skulle bli med i grunneierlaget i Malm. Det var også et tema om kommunen skulle la Malm jeger- og fiskerforening få disponere jakt- og fiskeretten i kommuneskogen, for å få jakt- og fiskekortsalg inn i ordnede former. I kommunestyremøtoreferatet peker ordfører Stavrum (A) blant annet på at «*Folla tresliperi måtte slutte å selge fiskekort da det viste seg at deres fiskerett var noe usikker*» (Trønder-Avisa 3. juni 1965, side 2). I det samme møte hevder også representanten Landsem (Sp) at det var så mange uklare forhold rundt de gamle private rettighetene i Fergeli kommuneskog at kommunen som grunneier ikke bare kunne neglisjere disse. Representanten slo fast at «*det er klart at det ikke bare er kommunen som har rettigheter i Fergeli*» (Trønder-Avisa 3. juni 1965, side 2). Debatten ble lang med «*til dels skarpt ordskifte*», og det ble gjentatte ganger vist til Høyesterettsdommen av 1937. Representanten Aksnes (V) sa at «*vanskeligheten er vel at det er usikkert hvem som har de virkelige rettene i allmenningen*». Det vises av representanten Landsem også til at «*den såkalte almuen har vel fått fiske og jakte i 30 år, og da må det vel kunne fortsette et år til*».

3.1 1967: Malm jakt- og fiskeområde opprettes

I 1967 tok Verran kommunestyre stilling til en overenskomst om småviltjakt og fiske, der Malm jakt- og fiskeområde opprettes i samarbeid mellom private grunneier, Folla fabrikker og Verran kommune (i egenskap av grunneier til Fergeli-eiendommen) (Trønder-Avisa 12. april 1967 side 1 og 8). Formannskapet peker i sin innstilling på at for at en skal få til forsvarlig forvaltning av området, er «*alle parter nødt til å renonsere noe på sine tidligere standpunkter*» (side 1). Malm jakt- og fiskeområde omfatter Folla-skogen, Fergeli og de private gårdsskogene som velger å slutte seg til. I vedtektene står det at Malm vilt- og fiskestyre (som består av representanter fra private grunneiere, Folla og Fergeli/kommunen) skal

søke å samle eiendommene i Malm til et godt arrondert område, arbeide for å øke vilt- og fiskeavkastningen, herunder spesielt arbeide for fremme av en

verdifull bestand gjennom nødvendige kulturtiltak. [...] Styret skal fungere inntil det ved en eventuell dom om jakt- og fiskerettighetene i tidligere Folla foss og Fergeli allmenninger inntreer klare retningslinjer. (Trønder-Avisa 12. april 1967 side 1 og 8)

Gjennom journalistens utgreiing i forbindelse med opprettelsen av Malm jakt- og fiskeområde i 1967 får vi vite litt mer om forhistorien til denne institusjonen (Trønder-Avisa 15. juli 1967, side 1 og 4). I 1964 går Folla fabrikk med sine 160.000 mål utmark inn i Malm grunneierlag, og felles jakt- og fiskekort ble solgt for i alt 230.000 mål skog og fjellområder:

Opplegget var at alle som ville kunne få kjøpt kort. Imidlertid viste det seg snart at kortsalget slett ikke gikk knirkefritt, oppsyn kunne ikke ansettes osv. Grunnen til dette var at Folla Fabrikker til dels har skoger som har sin opprinnelse i almenninger. Hvorvidt disse skogene fortsatt har almenningskarakter når det gjelder jakt og fiske, har vært et stort stridsspørsmål. Samtidig har naturlig nok også spørsmålet om hvem som er de eventuelt almenningsberettigede også vært luftet svært godt. Er det de beiteberettigede eller er det almenheten eller kanskje begge parter? Det er klart at når slike uklare faktorer flettes inn i det faglige jakt og fiskearbeid, måtte det føre til at Malm Grunneierlag ikke maktet sitt program, nemlig å forsøke å bygge opp et område og en bestand som ville gi jeger og fisker bedre muligheter enn før (Trønder-Avisa 15. juli 1967, side 1).

Etter «forhandlinger på kryss og tvers» greide alle grupperingene av interessenter (Folla fabrikk, kommunen/Fergeli kommuneskog, de bruksberettigede og Malm grunneierlag) å bli enig om en forvaltning av i alt 300.000 mål skog/utmark etter at også Fergeli kommuneskog slutter seg til Det nye forvaltningsområdet får navnet Malm jakt- og fiskeområde, og skal ha et valgt styre sammensatt både av eiere og brukere av området (Trønder-Avisa 15. juli 1967).

Det vedtas detaljerte retningslinjer for hvordan inntektene av salg av jakt- og fiskekort skal fordeles. 25 prosent av totalinntektene disponeres av styret, til arbeid med forvaltning av eiendommen. Grunneierne får andeler av det øvrige utbyttet av kortsalget i henhold til meter strandlinje og dekar med areal en eier. For private grunneiere betales dette ut, mens Folla fabrikk og Verran kommuneskogens andeler pløyes tilbake til Malm vilt og fiskestyre for bruk «til fremme av jakt- og fiskebestanden» (Trønder-Avisa 12. april 1967, side 8 og 15. juli 1967, side 4). I vedtektene felles det ned at det skal avholdes minst et møte i året, der både eiere og brukere skal få komme med sine synspunkter på hvordan området forvaltes (Trønder-Avisa 15. juli 1967, side 4). Alle som har eiendommer med i forvaltningsområdet, samt alle som bor innenfor områdene med bruksrett og som har løst jaktkort forrige år hadde i 1985 møterett på årsmøtet i Malm jakt- og fiskeområde (Trønder-Avisa 30. mars 1985, side 32).

Forvaltning i regi av Malm jakt- og fiskeområde

Malm jakt- og fiskeområde annonserte årlig om kortsalg, regler og retningslinjer i forkant av småviltjakta. Etter endt jakt ble det krevd jaktrapport fra jegerne, og de som ikke har levert rapporten over felt vilt året før blir ikke tildelt jaktkort for neste sesong (Trønder-Avisa 20. juni 1984 og 9. juli, side 22).

Flere avisartikler og annonser mellom 1972 og 1997 tyder på at Malm jakt- og fiskeområde fulgte med på utviklingen i rypebestanden i området, og at man satte inn tiltak når bestanden syntes å være lav. I annonsen for 1972 (Trønder-Avisa 26. august 1972, side 17) kunngjøres det at jaktkort for jakt uten hund kan kjøpes fritt på flere steder i Malm, mens jakt med hund er forbeholdt «*de som bor i Verran kommune, og de som bor innenfor det området som har bruksrett*». Det opplyses dessuten om at Ressemåsen er fredet for jakt. I 1984 annonserer en at det som en forsøksordning vil bli lagt begrensning på kortsalget i de første 5 dagene av jakt sesongen. Jegere som er bosatt innenfor «*det området som har bruksrett*» har fortrinnsrett til jakt de første jaktdagene (Trønder-Avisa 20. juni 1984, side 23 og 9. juli 1992, side 22). I 1991 oppfordrer Verran viltneemd både Malm jakt- og fiskeområde og Verran fjellstyre om å frede hønsefuglen jerp under jakta, på grunn av at bestanden av jerp er på retur og antall jegere øker (Trønder-Avisa 28. august 1991, side 2). I samme artikkel slår skogsjef i Verran kommune fast at det er for sent å frede jerpa for jakt sesongen 91/92, og at det tidligst kan skje neste sesong. Utlysningen av småviltjakt i Malm jakt- og fiskeområde for sesongen 92/93 nevner imidlertid ingenting om fredning av jerp (Trønder-Avisa 9. juli 1992, side 22).

I 1995 besluttet Malm jakt- og fiskeområde å frede rypa i jakt sesongen 1995-1996, i hele området. Denne fredingen ble så utvidet enda et år, altså sesongen 1996-1997 (Trønder-Avisa 16. januar 1996, side 12, 13. juni 1996 side 32 og 4. september 1997, side 9). To naturforvaltningsstudenter fra Høgskolen i Nord-Trøndelag ble engasjert for å se på effektene av fredinga gjennom rypetakseringer (Trønder-Avisa 16. januar 1996 side 12 og 23. mai 1997 side 18). Lokalbefolkningen i Verran får takk og ros fra naturforvaltningsstudentene fordi de har stilt opp og hjulpet til under rypetellingene (Trønder-Avisa 16. januar 1996 side 12).

Studentene fant i 1995 cirka 2,5 ryper per kvadratkilometer, og viser til at det i gode år vil være cirka 10-12 ryper per kvadratkilometer. I dårlige rypeår er dette tallet nede i 6-8 ryper per kvadratkilometer (Trønder-Avisa 13. juni 1996; Aalberg og Torp 1997). Bestanden i Verran er med andre ord svært liten høsten 1995. I tillegg til totalfredning av rypa innførte Malm jakt- og fiskeområde også gratis jakt på småpredatorer (eggtyver) som kråke, ravn, røyskatt, villmink, mår og rev, samt skuddpremier på en del arter i 1996 (Trønder-Avisa 20. februar 1996, side 14). Høsten 1996 fant de to naturforvaltningsstudentene at rypebestanden hadde tatt seg betydelig opp siden 1995, og de talte 13,2 ryper per kvadratkilometer (Trønder-Avisa 23. mai 1997, side 18). Studentene er forsiktig med å forklare dette bare med fredningen, siden rypebestanden svinger mye fra år til år av naturlige årsaker. Men de to viser samtidig til at økningen i rypebestand er større i Malm jakt- og fiskeområde enn i referanseområdet i

Stod/Ogndal. Studentene mener også at skuddpremiene på predatorer kan ha hatt en viss effekt.

Før jaktseasonen 1997 går grunneier Norske Skog i Follafoss allmenning ut av samarbeidet i Malm jakt- og fiskeområde (Trønder-Avisa 3. juni 1997, side 7).

3.2 1982: Fylkeskommunen selger til Lyng Industrier

Tidlig på 1980-tallet står Folla tresliperi overfor store utfordringer, underskuddene er store og Nord-Trøndelag fylkeskommune beslutter å selge industrivirksomheten og eiendommene sine i Folla. I 1982 undertegnes det avtale med Lyng Industrier AS, etter lang og grundig politisk debatt i fylkestinget (Trønder-Avisa 2. desember 1982, side 8 og 9). Ordsiftet i media om prosessen rundt salget av Folla tresliperi preges først og fremst av frykten for å tape arbeidsplassene virksomheten står for i Verran, og ønsket om å videreføre drifta under ny eier. Selve fabrikken står i fokus, men også de store skog- og utmarkseiendommene nevnes i ulike sammenhenger.

Både Arbeiderpartiet og Senterpartiet i Verran forfatter våren 1982 resolusjoner der de oppfordrer fylkeskommunen til å holde skog- og fjelleiendommene utenfor salget av Folla. Senterpartiet skriver at

«Spørsmålet om salg av de store eiendommer som tilhører Folla fabrikker har vært lite berørt. Verran SP vil sterkt understreke at disse eiendommene ikke bør inngå i eventuelt salg. En avhending av skog- og fjellarealene vil skape stor usikkerhet når det gjelder bruksrettigheter, arealdisponering og utmarksnæringer.» (Trønder-Avisa 16. februar 1982, side 13).

Fra Arbeiderpartiet hevder man at

«Ut over skogen og den store verdien denne representerer, knytter det seg betydelige utmarksinteresser i form av jakt, fiske, hyttebygging og andre friluftaktiviteter til denne eiendommen. Mulighetene for å benytte disse områder til de foran nevnte formål, har vært og vil utvilsomt også fortsatt bli et stort aktivum for befolkningen i Verran. Ved et eventuelt salg av denne fjell- og skogeiendommen kan befolkningens bruk av området bli begrenset eller vanskeliggjort av de nye eierne.» (Trønder-Avisa 11. mars 1982, side 13).

I begge partier slår en fast at en ønsker at utmarka fortsatt skal eies av fylkeskommunen, ikke av et privat industriselskap.

Senere på året uttaler dessuten ordfører Rolf Ystmark (Ap) i Verran at han inderlig håper at Lyng Industrier AS ikke får hånd om disse eiendommene. Formann Petter Landsem i foreningen for de bruksberettigede i allmenningene kaller salget «et gufs fra fortida» og uttrykker frykt for at en ny, privat grunneier skal bli mer «vanskelig å hankses med» enn fylkeskommunen for de bruksberettigede. Videre viser herredsagronom Ingvald Jystad i Verran kommune til at konsesjonssaken vil bli

vanskelig dersom skog og utmarks skal selges til Lyng Industrier, fordi «*det er en klar motstand ute blant befolkningen mot å innvilge konsesjon etter at spørsmålet er blitt aktualisert*» (Trønder-Avisa 26. oktober 1982, side 9).

I sin innstilling til Landbruksnemnda i konsesjonssaken krever herredsskogmesteren og herredsagronomen i Verran at fjellområdene uten produktiv skog skal overdras til Verran kommune for friluftformål. Det pekes på at området har vært svært flittig brukt av befolkningen i generasjoner, og at befolkningens adgang til hyttebygging vil bli bedre ivaretatt med en offentlig eier av områder.

Journalisten som refererer saken legger for egen regning til at

«Nå kan det gjerne hende at flere av representantene var enig i dette. Men når de ikke stemte for at 87.500 dekar fjellmark skulle overdras til kommunen, må dette ses i sammenheng med den forhandlingspakke fylkeskommunen og Bjørn Lyng har kommet fram til. Landbruksnemnda er innforstått med at dersom de viser aktiv motstand i konsesjonsbehandlingen, kan dette få følger for hovedpilarene som avtalen bygger på.» (Trønder-Avisa 29. januar 1983).

Også fylkeskommunen er opptatt av å trygge allmennhetens interesser i fjell- og utmarksområdene etter salget av Folla fabrikker. Fylkesordfører Arne Sandnes sier at overdragelsene av skog- og fjelleiendommene var det tyngste å gå med på i prosessen fram mot salget (Trønder-Avisa 10. november 1982, side 9). Det nedfelles eksplisitt i avtalen med kjøper at de bruksberettigede skal beholde rettighetene sine i området, og at allmennhetens bruk skal kunne foregå som før. Skog og utmarkseiendommene får tinglyst en heftelse om gjenkjøpsrett dersom sliperivirksomheten opphører innen 10 år, og fylkeskommunen sikrer seg forkjøpsrett også senere dersom eiendommene kommer for salg (Trønder-Avisa 10. november 1982, side 9).

Frykten for å velte avtalen som trygget arbeidsplasser ved hjørnesteinsbedriften i Follafoss synes å ha bidratt til at en trass i prinsipper strakk seg til å godta et salg av utmarkseiendommene. I et intervju med industrigründer Bjørn Lyng i Lyng Industrier AS gjør journalisten et poeng ut av at Lyng er «*den nye proprietær² i Verran eller Follas redningsmann – det kommer an på øynene som ser*» (Trønder-Avisa 30. oktober 1982, s 4). Dette henspiller trolig på at Follafoss allmenning ble solgt fra Kongen til proprietær Muller i 1799. Et utdrag fra dette intervjuet, under mellomtittelen «Verrans nye proprietær»:

[Journalisten:] I Verran og Follafoss er man uhyre spent på ditt nye eventyr, Bjørn Lyng. Det er de som snakker om sliperivirksomheten som et påskudd til å bli den nye proprietær i Verran?

² Proprietær (fra latin for eiendom) er betegnelser på eieren av en stor landeiendom, og betyr tradisjonelt også at eieren heller ikke tilhører bondestanden (Wikipedia.no). Ved salget av kongeallmenningene i Verran i 1799 var det proprietær Muller som var kjøper (Berge og Haugset 2013).

[Bjørn Lyng:] Man skal snart få se at min satsing er alvorlig ment, og med hensyn til den private eiendomsretten så er den nokså illusorisk så lenge det står et aksjeselskap bak. Jeg har et liberalt syn på ferdsel i skog og mark. Man skal være fri å møte jaktpoliti med ridepisk, og fiskerioppsyn vil ikke bli utplassert på fjelltoppene med store kikkerter. Vi kommer nok til å bli med i grunneierlaget, og restriksjoner ut over det vil ikke bli aktuelt. (Trønder-Avisa 30. oktober 1982, side 4).

Vi finner ikke mer i avissøkene om forhold knyttet til allmennhetens jakt- og fiskerettigheter i perioden Lyng Industrier AS eier og driver tresliperiet i Follafoss. I 1997 påpeker imidlertid redaktøren i Trønder-Avisa på lederplass at Bjørn Lyng i perioden han hadde eiendommen, tok hensyn til at allmennheten kunne fiske og jakte i allmenningen (Trønder-Avisa 10. september 1997, side 3). Folla-eiendommen var dessuten med i Malm jakt- og fiskeområde, underlagt de vedtektene som ble referert tidligere, til 1997 (Trønder-Avisa 3. juni 1997, side 7). Dette tyder på at Lyng Industrier og Bjørn Lyng forholdt seg til jakt- og fiskerettigheter på en slik måte at han i liten grad kom i synlig konflikt med bygdefolket i Verran.

3.3 1989: Lyng Industrier selger til Norske Skog

I 1989 selger Lyng Industrier AS Verran Bruk (tidligere Folla fabrikker) til Norske Skog, inkludert skog- og utmarkseiendommene (Trønder-Avisa 23. desember 1988, side 8). Norske Skog overtok i 1989 70 prosent av aksjene i Folla Bruk AS, som var selskapet som eide skogen og utmarkseiendommene. I 1991 får Norske Skog konsesjon fra Verran kommune for å erverve de resterende 30 prosent av aksjene i Folla Bruk AS, under forutsetning at treforedlingsfabrikken i Verran opprettholdes.

I 1992 ser det på flere måter mørkt ut for Folla CTMP (tidligere Folla fabrikker) og fabrikkens 110 ansatte, og Norske Skog vurderer nedleggelse av fabrikket etter 34 millioner kroner i underskudd i 1991 og flere runder med permitteringer av ansatte (Trønder-Avisa 13. mars 1992, side 8). I den forbindelse engasjerer lokale og regionale myndigheter seg i en redningsaksjon, og spørsmålet om Folla-skogen og fylkeskommunens gjenkjøpsrett kommer opp igjen (Trønder-Avisa 5. september 1992, side 6). Journalist Jon Hofstad i Trønder-Avisa, som har fulgt Folla-saken tett over mange år, peker på at nå kan Folla-skogen bli et hett stridstema i Verran igjen – slik den var det i 1983. Bjarne Håkon Hansen, heltids fylkespolitiker for Arbeiderpartiet, sier i klartekst at man ser på skogeiendommene som en slags brekkstang for å bevare industrivirksomheten i Follafoss:

Hanssen understreker at fylkeskommunen har en klar interesse i å sikre virksomheten i Follafoss, og kan man bruke skogen som et virkemiddel, er han ikke fremmed for det. (Trønder-Avisa 5. september 1992, side 6)

Folla CTMP overlever denne gangen også, takket være store offentlige subsidier (Trønder-Avisa 16. september 1992, side 4). Norske Skog driver fabrikket fram til

2000. 1. juli 2000 blir fabrikken overtatt av det svenske konsernet Södra Cell (Trønder-Avisa 4. juli 2000, side 8), og dermed skilt fra skog- og utmarkseiendommene som Norske Skog beholder.

3.4 1995: Norske Skog ut av Malm jakt- og fiskeområde

I 1995 besluttet Norske Skog, nå eiere av Folla-eiendommen med skog og utmark, å gå ut av grunneiersamarbeidet i Malm jakt- og fiskeområde. Malm jakt- og fiskeområde stod da tilbake med om lag halvparten av det tidligere arealet (Trønder-Avisa 1. desember 1995, side 15). Norske Skog ønsket ikke lenger å være med på fordelingsmodellen for utbyttet fra jaktkortsalg, der deres andel i sin helhet skulle pløyes tilbake til området i form av kultiveringstiltak. De organiserte derfor sitt eget grunneierområde med jaktkortsalg. Denne endringen trådte i kraft til jaktseasonen 1997, og Norske Skog innførte de samme forvaltningsprinsippene på Folla-eiendommen som i resten av selskapets utmarkseiendommer: Først eksklusivt salg av jakt i fem områder til høystbydende i 14 dager, deretter fritt kortsalg etter 24. september.

3.5 1997: Konflikt om bygdefolkets jakt- og fiskeretter

Da dette blir kjent i starten av juni 1997, bryter det i følge Trønder-Avisa ut «*Jakt-strid i Verran*», der «*Norske Skog terger på seg bygdefolket*» (overskrift/stikkittel i Trønder-Avisa 3. juni 1997, side 7). I reportasjen går det fram at Norske Skogs avgjørelse om å bryte ut av Malm jakt- og fiskeområde setter sinnene i kok i bygdesamfunnet i Verran. Engasjementet er så stort at «*enkeltpersoner i Verran som samarbeider med Norske Skog, skal være utskjelt som Judaser*» (Trønder-Avisa 3. juni 1997, side 7).

Man viser til at jaktreglene Norske Skog legger opp til

bryter totalt med allmenhetens rett til uhindret jakt og fiske. Det er en rett som er opparbeidet gjennom generasjoner, for ikke å si århundrer, etter lokalbefolkningens oppfatning (Trønder-Avisa 3. juni 1997, side 7).

Det opprettes en gruppe som skal arbeide med å dokumentere lokalbefolkningens rett til jakt og fiske. Verran kommune engasjerer advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolsrud ANS for å få vurdert allmenhetens rettigheter juridisk (Trønder-Avisa 3. juni, side 7). Rådmannen sier i artikkelen at kommunen helst vil bidra til å finne løsninger utenfor rettssalen, både fordi det vil ta lang tid og fordi han ikke er sikker på at saken vil falle ut til bygdefolkets fordel.

Rådmannen hevder videre at

«folk flest er villig til å betale så mye for jakt og fiske at det dekker forvaltnings- og kultiveringskostnad. Men det er temmelig stor avstand mellom

det og de priser Norske Skog nå oppnår på anbud» (Trønder-Avisa 3. juni 1997, side 7).

Fra Norske Skogs side peker en på at selskapet har behov for en viss avkastning også på salg av jakt og fiske, og at prisene i Verran nå ligger på samme nivå som en har på de andre eiendommene sine i Nord-Trøndelag. Norske Skog viser også til at de har fått foretatt juridiske utredninger av allmennhetens rettigheter i området. I artikkelen vises det for øvrig til at det juridiske i saken er komplisert (Trønder-Avisa 3. juni 1997, side 7).

Grappa av engasjerte verrabygg som ble dannet for å jobbe med saken, beslutter å ta en gjennomgang av avtaler, betingelser og forutsetninger som ble satt da Fylkeskommunen solgte Folla fabrikker til Lyng Industrier, og da Lyng solgte videre til Norske Skog (Trønder-Avisa 11. juni 1997, side 26). Man er spesielt interessert i en tinglyst heftelse på eiendommen, der det slås fast at allmennhetens bruk av eiendommen skal kunne foregå som før. Grappa vil benytte juridisk ekspertise for å vurdere dette, før de holder et folkemøte. I avisartikkelen siteres avtalen mellom Lyng og fylkeskommunen fra 1983:

På skog- og utmarkseiendommene skal følgende heftelser tinglyses, prioritert bak pengeheftelser: (.....) De bruksberettigede i området skal uavkortet beholde sine rettigheter i eiendommene. Det samme gjelder allmennhetens bruk, som vil kunne fortsette som før. (Trønder-Avisa 11. juni 1997, side 26).

Fylkestinget i Nord-Trøndelag behandler også saken etter at en fylkestingsrepresentant fra Verran spør hva fylkeskommunen vil gjøre «for å sikre at Norske Skog respekterer allmennhetens rettigheter i Folla-skogene» (Trønder-Avisa 17. juni 1997, side 13). Det vises i samme sak til et åpent møte i Verran 18. juni, som vi ikke finner noe referat fra i søkene i Trønder-Avisas arkiver, og til at grappa som jobber med rettighetsspørsmålet «har konsultert juridisk ekspertise, som mener at allmennhetens rettigheter later til å stå meget sterkt i dette tilfelle». I slutten av august holder fylkesordføreren et informasjonsmøte i Verran, der han gjør det klart at hvis bygdefolket må kjøre en rettslig prosess mot Norske Skog, vil fylkeskommunen stille opp både som sannhetsvitne og med økonomisk bistand (Trønder-Avisa 1. september 1997, side 5).

Verran rettighetslag i konflikt med Norske Skog

Grappa som jobber for bygdefolkets jaktrettigheter etablerer videre interimstyre for Verran rettighetslag, og varsler mulige aksjoner når rypejakta innledes 10. september (Trønder-Avisa 1. september 1997, side 5). I følge lederen for grappa er Norske Skog sitt tilbud om å selge 25 jaktkort lokalt, en hån mot bygdefolkets rettigheter. Han påstår at «folk er så opprørt over at Norske Skog overkjører allmennhetens rettigheter at de neppe lar seg stanse».

I forkant av et åpent folkemøte 3. september 1997 antyder han flere mulige aksjonsformer:

En tanke er at folk går ut og jakter som de alltid har gjort. En annen tanke er at saueeierne går ut og samler inn sine besetninger samtidig. I tilfelle blir det et stort kobbelt av hunder og personer som vil skape svært mye uro for dem som har kjøpt jakten i dyre dommer» (Trønder-Avisa 1. september 1997, side 7).

På folkemøtet 3. september 1997 møtte jakt- og fiskeinteresserte verrabygg mannsterke opp, og Verran rettighetslag ble formelt stiftet som en medlemsorganisasjon (Trønder-Avisa 4. september 1997).

På det samme møtet ble man enig om ikke å fire en tomme for Norske Skog, og om å oppfordre til «*omfattende, men siviliserte aksjoner i Follafoss allmenning*» under jaktperioden fra 10. september. Det var i følge Trønder-Avisas journalist full enighet blant de frammøtte på møtet om at grunneieren hadde tatt seg til rette og solgt noe han ikke egentlig eide. Aksjonene skulle først og fremst bestå i å gå ut på jakt om morgenen 10. september uten hund, men det ble også sagt at det bare var fint dersom noen bestemte seg for å samle sauene sine i terrenget denne dagen. Aksjonistene ble videre oppfordret til å «*ikke opptre bøllete, men høflig*» overfor de tilreisende jegerne som hadde kjøpt jaktkort, siden det ikke egentlig var dem som var «målet» for aksjonen (Trønder-Avisa 4. september 1997, side 9).

På møtet ble det dessuten vist til at det var «*for jævlig at andre skal komme og ta fra oss det vi har bygd opp*», med adresse til at rypa hadde vært fredet i 1995 og 1996 etter beslutning fra Malm jakt- og fiskeområde, og at bestanden nå så ut til å ta seg opp igjen. En håpet også på en motreaksjon fra Norske Skog:

Verran rettighetslag ser gjerne at Norske Skog provoseres så mye av «aksjonen» at selskapet reagerer med anmeldelse. Oppfatningen er at grunneieren i tilfelle får byrden med å bevise at den har retten på sin side. Ingen hadde særlig tro på at Norske Skog tar sjansen på det. (Trønder-Avisa 4. september 1997, side 9).

Men først ønsket en å prøve videre forhandlinger med Norske Skog, og dessuten forsøke å påvirke via fylkesordføreren som skulle kontakte konsernsjefen i Norske Skog. I forhandlingene var det for rettighetslaget prinsipielt viktig at prisen for jaktkortet kun skulle dekke forvaltning og administrasjon, ikke kjøp av jaktrett, og at alle i bygda skulle ha mulighet til å slippe til. En aksepterte prisen på 300 kroner for et jaktkort, og begrensning på antall ryper som kunne skytes per person og jaktdag. Norske Skog på sin side presiserte at de ikke ønsket konflikt og ville komme bygdefolket i møte, men at dette ikke måtte tolkes som at de hadde endret oppfatning i rettighetsspørsmålet (Trønder-Avisa 6. september 1997).

Det så en stund ut som partene skulle kunne enes, men dagen før rypejakta tar til går leder for Verran rettighetslag ut i avisa og oppfordrer verrabyggen til å aksjonere, og ikke kjøpe av de 25 jaktkortene Norske Skog har lagt ut for lokalbefolkningen (Trønder-Avisa 9. september 1997, side 9). Det var først og fremst begrensningen i

antall kort som ble solgt det lokale rettighetslaget ikke kunne godta. De krevde at alle rettighetshaverne skulle ha tilgang til jakta.

Norske Skog understreker nok en gang at man mener å ha retten på sin side:

Vi mener å ha både retten og plikten til å forvalte eiendommen på den måte det ble lagt opp til i høst (informasjonssjef Petter Haugan i Norske Skog, i Trønder-Avisa 9. september 1997, side 9).

Nord-Trøndelag fylkeskommune ved fylkesordfører Bjarne Håkon Hansen forsøker å rydde opp i konflikten, ved å ta kontakt med konserndirektør Jan Reinås i Norske Skog (Trønder-Avisa 9. september 1997, side 9). Hansen mener selskapet enten må gi etter og gjeninnføre tidligere forvaltning, eller få rettighetsspørsmålet avklart gjennom en «juridisk prosess». Hansen påpeker imidlertid at forutsetningene som ble nedfelt i avtalen mellom fylkeskommunen og Lyng Industrier i 1983 ikke er tinglyst som heftelser på eiendommen, slik det har blitt hevdet.

På spørsmål fra journalisten om utelatelsen av tinglysingene var en glipp, svarer fylkesordføreren:

Nei. Jeg har oppfattet det slik at hvis rettigheter skal kunne tinglyses som heftelse på en eiendom, må det defineres nøyaktig hva som er innholdet i rettigheten og angis hvilke personer som har rettigheten. Det er vanskelig i dette tilfellet (Trønder-Avisa 9. september 1997, side 9).

Også tidligere NTE-direktør Carl Skaar, som satt i styret for Folla fabrikk ved salget til Lyng i 1983, støtter bygdefolkets krav og peker på intensjonene fylkeskommunen hadde med avsnittet i avtalen. Han peker på at Malm jakt- og fiskeområde har forvaltet eiendommen mønstergyldig i 30 år.

Fylkeskommunen ønsket ved salget å sikre de rettigheter som allmennheten hadde hatt under fylkeskommunen som eier. Det var blant annet fordelene som lå i at eiendommen ble forvaltet av Malm jakt- og fiskeområde i fellesskap med andre eiendommer på en måte som passet de stedlige forholdene i Verran (Carl Skaar, sitert i Trønder-Avisa 9. september 1997, side 9).

Trønder-Avisa benytter på småviltjaktas første dag lederartikkelen på å kommentere jaktstriden i Verran, og slår fast at Norske Skog handler uklokt i en sak de ikke kan vinne - uansett:

Saken inneholder det meste av tapsbringende ingredienser for Norske Skog: Det er storkonsernets overgrep mot enkeltmennesket. Småhakkernes kamp mot en multinasjonal gigant. Kapitalismens inntogsmarsj i et område preget av kollektiv, solidarisk tankegang. Samvirketanken som er forlatt til fordel for privat pengemakt. Allemannsretten i kollisjon mot den private makt.

[...]

Vi har for oss en Davids mot Goliat-historie som Norske Skog er dømt til å tape i opinionen fordi den alminnelige man og kvinne angripes. Hva som kan skje i en rettssal skal man aldri ta for gitt. Men en eventuell rettsseier vil kollidere fullstendig med folks rettsfølelse. (Trønder-Avisa 10. september 1997, side 3)

3.6 1998: Bruksberettigede inngår forvaltningsavtale

Året etter inngår Norske Skog og de bruksberettigede bøndene i Verran, Beitstad og Egge en avtale om forvaltning av jakt og fiske i allmenningen, uten at de prinsipielt blir enige om rettighetsspørsmålet (Trønder-Avisa 1. juli 1998, side 6). Avtalen er et kompromiss, der partene inntil videre legger til side striden om jaktrettighetene, legger til grunn av rypebestanden er truet og må forvaltes bærekraftig og samtidig sikrer lokalbefolkningen tilgang til jakt.

Antallet jaktkort som selges i området begrenses i den første delen av jakta, og jegere som bor i bygdelag der det ligger gårdsbruk som er bruksberettiget i allmenningen får førsterett til å kjøpe kort. Andreprioritet har andre jegere i Verran kommune, og utenbygds jegere kan kjøpe kort hvis noe blir ledig. En blir enig om priser, forvaltning og dessuten en utsetting av jaktstart av hensyn til beitenæringa, men det legges inn et avsnitt om at denne enigheten ikke skal tillegges vekt dersom det senere blir rettslig prøving av rettighetsspørsmålet (Trønder-Avisa 1. juli 1998, side 6).

Verran rettighetslag er ikke en del av denne avtalen, og de presiserer at de tar avstand fra «*avtalen som bøndene har inngått*» (Trønder-Avisa 1. juli 1998, side 6). To uker senere oppfordrer de «*alle allemannsrettighetshavere til å opptre som i fjor høst*» (Trønder-Avisa 15. juli 1998, side 4). Laget fraråder dessuten på det sterkeste alle som omfattes av allemannsretten å forholde seg til de bruksberettigedes avtale med Norske Skog.

I 1999 tar Verran kommune et initiativ til å avvikle Malm jakt- og fiskeområde, og overføre forvaltningsansvaret for jakt og fiske i Fergeli allmenning (Verran kommuneskoger) til styret for Verran kommuneskoger (Trønder-Avisa 26. mai 1999). Få dager senere kan vi lese at lederen for styret for bruksberettigede i allmenningene i et leserinnlegg mener seg utsatt for «*grunneierhets og beskyldninger*» fra en representant for Verran rettighetslag (Trønder-Avisa 3. juni 1999, side 4). Det antydes at Verran rettighetslag blokkerer en nedleggelse av Malm jakt- og fiskeområde, samtidig som de er representanter i jakt- og fiskeområdet og dermed bidrar til at «*ingen ønsker å samarbeide på rettighetslagets premisser*» - altså at de låser situasjonen med tanke på samarbeid med grunneier.

Grunneieren skriver med adresse til rettighetslaget:

Er bygda tjent med at det rår anarki og lovløse tilstander i utmarka? Er det ingen som har lest viltlovens paragraf 1? Ta til fornuften! (Trønder-Avisa 3. juni 1999, side 4).

Våren 2001 signaliserer Norske Skog Skogene at de ønsker å selge 1,6 millioner dekar skog og utmark i Trøndelag, deriblant områdene som omfatter Follafoss allmenning i Verran (Trønder-Avisa 22. mai 2001 side 15). I det offentlige ordskiftet spekuleres det i mulige kjøpere, samt i om Fylkeskommunen vil gjøre forkjøpsretten sin fra salget til Lyng gjeldende (Trønder-Avisa 22. mai 2001 side 15). Lokale bruksberettigede frykter at Norske Skog vil benytte salget som en anledning til å «skvise ut» de bruksberettigedes allmenningsrettigheter, siden disse ikke nevnes i salgsprospektene. Norske Skog avviser imidlertid at salget vil påvirke bruksrettighetene som de lokale gårdbrukerne har (Trønder-Avisa 19. juli 2001, side 6).

3.7 2002: Malm JFF i konflikt med Norske Skog

I 2002 presenterer daglig leder Knut Berger i Norske Skog Skogene i Nord-Trøndelag *«et nytt opplegg for småviltjakten som skal skrinlegge konflikten mellom lokale jegere og Norske Skog i Verran»* (Trønder-Avisa 20. juni 2002, side 17). Forslaget innebærer fortrinnsrett til småviltjakt for innenbygdsboende i Verran, men til markedspris.

Berger sier at Norske Skog ikke ønsker lokale konflikter, men at det *«i Verran har vært en til dels amper stemning omkring rettighetene til småviltjakten»* (Trønder-Avisa 20. juni 2002, side 17). Berger viser til Verdalsdommen i Høyesterett i 2000 og til *«flere utredninger fra juridisk sakkyndige»*, og mener at Norske Skog nå er på trygg grunn når de fastsetter retningslinjer for småviltjakt i Verran. Berger sier at etter å ha vært i kontakt med Verran kommune og Malm JFF samt flere andre lokale aktører, mener selskapet å ha laget et opplegg som sikrer forsvarlig ressursforvaltning og kommer lokalbefolkningen i møte. Forslaget innebærer eksklusivt salg av jaktvald de første ti dagene av jakta, og deretter salg av inntil 25 årskort for alle valdene samlet. Lokalbefolkningen får førsterett til å kjøpe både vald (som kan deles på flere jegere) og årskort til markedsprisen, som er lik med resten av Norske skogs eiendommer i Trøndelag. Berger *«håper stridighetene med dette vil bli avløst av konstruktivt samarbeid om best mulig forvaltning av utmarksressursene»* (Trønder-Avisa 20. juni 2002, side 17).

Slik gikk det imidlertid ikke. Dagen etter rykker leder Svein Johansen i Malm jeger- og fiskerforening ut i avisa og *«føler seg regelrett lurt av daglig leder Knut Berger i Norske Skog Skogene»* (Trønder-Avisa 21. juni 2002, side 4). Johansen hevder at «enigheten» Berger viser til beror på en misforståelse der foreningsmedlemmet som møtte ble oppfattet til å støtte grunneierens krav.

Han slår fast at dette ikke er MJFF sitt offisielle syn:

Vi vil aldri betale Norske Skog Skogene såkalt markedspris for jakt og fiske – vi har våre rettigheter i den gamle allmenningen, og det lengste vi kan strekke oss til er å bidra til selve administrasjonen av området (Trønder-Avisa 21. juni 2002 side 4).

Johansen viser til at foreningens juridiske rådgiver er overbevist om at de gamle rettighetene for innbyggere i Malm, Beitstad og Egge gjelder, og at de gir fri tilgang til jakt og fiske i allmenningen. Foreningen vil utstede «rettighetsbrev» til medlemmene, som skal tas med ut i terrenget sammen med løst jaktavgift til Staten. Han viser til at det har vært på liknende måte de siste tre årene, og at han håper Norske Skog vil forsøke å hevde sitt syn ved å anmelde jegerne slik at saken havner i retten. I avisartikkelen går det også fram at Verran kommune nå er uenig med Malm Jeger- og fiskerforening, og støtter grunneiers organisering av jakta (Trønder-Avisa 21. juni 2002, side 4).

Den 13. september 2002 skriver styret i Malm Jeger- og fiskerforening et kort leserbrev i Trønder-Avisa, der en viser til at en ikke har kommet fram til noen løsning med Norske Skog om småviltjakta.

Laget oppfordrer derfor jegerne i Malm til å «*bruke den hevden vi har dokumentasjon på*»:

Så vi oppfordrer jegerne til å ta seg ut i terrenget når jakta starter, med betalt jegeravgift. Ved en eventuell rettslig sak fra Norske Skog sin side, så vil foreningen bistå juridisk til lagets medlemmer. Skitt jakt! Hilsen Styret i Malm jakt & fiske.» (Trønder-Avisa 13. september 2002, side 37).

Få dager senere svarer skogsjef Hans Tangevold i Norske Skog Skogindustrier ASA i et leserinnlegg, der han slår fast at norske skog i gjennom flere år har «*registrert at enkelte mener å ha rett til gratis å utøve visse former for jakt og fiske i vår allmenning Follafoss i Verran kommune*» (Trønder-Avisa 16. september 2002, side 29). Tangevold gjør rede for Norske Skogs syn på saken, og at de hele tiden har ment at innbyggerne i Verran ikke har noen særskilte rettigheter i området. Han hevder at selskapet «*har forvissnet oss om at vi er på trygg rettslig grunn*», og at en dessuten har forsøkt å løse konflikten med dialog. Tangevold viser videre til Verdalsdommen (Høyesterett 2000), og til en uttalelse fra advokatfirmaet Haavind Vislie DA der konklusjonen er klar.

Tangevold innrømmer at Norske Skog har sviktet på ett punkt: En har ikke

«håndhevet våre rettigheter med tilstrekkelig tyngde. Bygdefolk og lokalsamfunn har imidlertid presset på for at vi skal skape orden i allmenningen, slik at vi kan være med på å sikre Verrans posisjon når det gjelder utmarksnæringer.» (Trønder-Avisa 16. september 2002, side 29)

Innlegget avsluttes med at Tangevold slår fast at Norske Skog nå føler seg på trygg grunn når de forvalter jakten og håndhever eiendomsretten sin i Follafoss allmenning.

I september 2003 skriver henholdsvis Svein Johansen i Malm JFF og representanter for Norske Skog leserinnlegg i Trønder-Avisa, der mye av argumentasjonen fra året før gjentas (Trønder-Avisa 16. september side 32, 23. september side 29, 26. september side 23). Norske Skog viser til en annonse Malm JFF har rykket inn, der de oppfordrer til jakt uten å løse jaktkort (denne har vi ikke funnet). Johansen skriver dessuten et

innlegg «Godlivet i Verran» der han gjentar oppfordringen om ikke å løse jaktkort. Innlegget har dessuten henvisninger til «*gruvearbeiderne som har slitt seg gjennom ei uke inne i fjellet*» i tidligere tider, og at «*problemene for sliterne fra gruvene i Malm*» begynte da Norske Skog «*solgte eksklusivt til jegere med feit lommebok fra hele landet*» (Trønder-Avisa 19. september 2003, side 40).

3.8 2003: Anmeldelse av ulovlig jakt henlegges

I oktober 2003 anmelder Norske Skog Malm jeger- og fiskeforening, og tar ut privat søksmål mot foreningens leder Svein Johansen og varamedlem i styret Tore Husby fordi disse har hatt en spesielt aktiv rolle i å oppfordre til ulovlig jakt (Trønder-Avisa 21. oktober 2003, side 5). Fire jegere ble også anmeldt for ulovlig jakt (Trønder-Avisa 16. september 2004, side 19).

Eiendommen som omfatter Follafoss allmenning er nå i ferd med å bli solgt, men Norske Skog ønsker å ordne opp med jegerne uavhengig av salget. Fra Norske skog hevdes det at en «*verken i innland eller utland har opplevd et så vanskelig sted å etablere dialog som i Malm*», og at det var en avisannonse med oppfordring om ikke å kjøpe jaktkort som fikk begeret til å flyte over (Trønder-Avisa 21. oktober 2003, side 5).

Politimesteren henla imidlertid alle sakene der Norske Skog anmeldte ulovlig jakt i Verran, fordi man mente sakene hadde så sterkt privatrettslig karakter. En kunne ikke frikjenne eller straffe noen for forholdet, uten å samtidig ta stilling i rettighetsspørsmålet. Det vurderte politiet at de ikke hadde kompetanse til, og forholdet ble betraktet som en sivil sak fra politiets side. Norske Skog og bygdefolket stilte med hver sin juridiske betenkning av allmenhetens bruksrett i allmenningen, med motsatte konklusjoner (Trønder-Avisa 22. oktober 2003, side 6, Trønder-Avisa 16. september 2004, side 19). Norske Skog fikk heller ikke medhold da de påklaget henleggelsen til Statsadvokatene i Trondheim. Journalisten legger for egen regning til at «*dette bekrefter at rettighetsspørsmålet neppe kan være så opplagt*» (Trønder-Avisa 16. september 2004).

Fra Malm JFF sin side hadde man i følge avisartikkelen ønsket seg en rettssak, og Norges Jeger- og fiskerforbund utelukker ikke at de vil støtte lokallaget dersom det kommer til en rettssak (Trønder-Avisa 22. oktober 2003, side 6).

Leder Svein Johansen i Malm JFF ønsker seg tilbake til ordningen der Malm Jakt- og fiskeområde forvaltet jakta i Follafoss allmenning:

- For oss er det viktig å gjenopprette Malm jakt- og fiskeområde som eget forvaltningsområde med deltakelse av kommunen, grunneierne og aktive utøvere av jakt og fiske. Blir ikke dette gjort, kommer vi til å fortsette aksjonslinjen, sier Johansen (Trønder-Avisa 22. oktober 2003, side 6).

3.9 2004: Norske Skog selger til Ulvig Kiær AS

I 2004 blir eiendommen solgt til Ulvig Kiær AS, som viderefører samme praksis på salg av jakt- og fiskekort som Norske Skog hadde før de solgte eiendommen. På nytt går Svein Johansen i Malm Jeger- og fiskerforening ut i avisa og oppfordrer medlemmene til å jakte uten å løse jaktkort (Trønder-Avisa 16. september 2004, side 19). Johansen påstår at han «*vet at medlemmene følger oppfordringen. Småviltjakten startet i går, og det var jegere ute*».

Verran kommune forsøker å bringe partene til forhandlingsbordet, og påstår at alle blir tapere dersom dagens situasjon fortsetter. Det vises til et kommunestyrevedtak som går ut på å «bringe partene til forhandlingsbordet» (Trønder-Avisa 16. september 2004, side 19). Samtidig skriver avisa at det kommer jegere som verken er medlemmer i MJFF eller bosatt i Malm for å jakte og utnytte konflikten for å få gratis tilgang til jakt. Dette til tross for at det også påstås at det nesten ikke finnes fugl i området (Trønder-Avisa 24. september 2004).

I perioden 2005 – 2012 er det svært lite å finne i Trønder-Avisas arkiver ved søk på Ulvig Kiær og Verran, på Malm Jeger- og fiskerforening (ut over arrangementer og resultater i skyte- og jaktkonkurranser) og på Follafoss allmenning.

I 2008 forteller Anne Ulvig og Anders Kiær imidlertid om sine planer inne i Follafoss allmenning: De ønsker å fortette hyttebyggingen rundt Holden, åpne for bygging også av større høystandard-hytter og dessuten se på mulighetene for å lage et alpinanlegg i området (Trønder-Avisa 21. januar 2008, side 37). Selskapet ser også på muligheter for vindkraftproduksjon i Verran, blant annet på Sandvassheia i Follafoss allmenning. Vindkraftplanene faller mange lokalt tungt for brystet (Trønder-Avisa 18. juni 2008, side 12 og 13 og 23. april 2008, side 12 og 13). I 2009 starter Ulvig Kiær skogsdrift på barmark inne i Follafoss allmenning, i nærheten av en del av hyttene i området. Dette fører til strid mellom hytteeierne og grunneier, med anmeldelse, forslag om nasjonalpark og et midlertidig vern av området vinteren 2009-2010 (Haugset 2011).

Høsten 2012 inngår Malm jeger- og fiskerforening avtale med Ulvig Kiær om forvaltning av jakt og fiske i området Follafoss allmenning. På nettsidene sine skriver foreningen følgende:

Samarbeid med Ulvig /Kiær AS

Da har vi endelig fått til et samarbeid med grunneier UlvigKiær AS angående kortsalg på deres eiendom i Verran. Malm JFF skal stå for kortsalg, og samtidig ivareta uttak av predatorer og en best mulig forvaltning av eiendommen. MJFF oppfordrer alle som skal på småviltjakt til å kjøpe kort. Kortsalget vil foregå lokalt gjennom Malm jff. (Malm JFF sine nettsider)³

³ Kilde:

http://www.njff.no/portal/page/portal/nord_trondelag/lokallag/malm/nyhet?element_id=181474025&displaypage=TRUE, lesedato 29. juli 2013.

4. DRØFTING

I dette kapitlet drøfter vi funnene fra gjennomgangen av avisartiklene i lys av problemstillingene presentert i innledningen, samt i lys av kontekstuelle forhold og relevant litteratur/tidligere forskning.

4.1 Bygdefolkets oppfatning av egne rettigheter til jakt og fiske

At lokale jegere og fiskere i Verran mente og følte at de hadde visse rettigheter til å jakte og fiske i Follafoss allmenning, kommer relativt klart fram i Trønder-Avisas spalter mellom 1965 og 2012. Datamaterialet lar oss ikke si noe om utbredelsen av disse holdningene, heller ikke om hvor viktig disse oppfattede rettighetene var for folk flest i Malm og Follafoss. Vi får imidlertid et innblikk i når og under hvilke omstendigheter diskusjonen og striden rundt rettighetene til jakt og fiske dukket opp til overflaten i avisspaltene.

Lokalbefolkningens allmenningsrettigheter i privatallmenninger

I henhold til jaktloven av 1899 hadde bygdefolket i samfunnet rundt private allmenninger som Follafoss allmenning, rett til jakt på småvilt uten hund i allmenningen (Berge og Haugset 2013). Jakt- og viltlovgivingen i Norge gjennomgår større revisjoner i 1932, 1951 og 1981. Bygdefolkets jaktrett fra 1899 forblir uendret i 1932, mens arter som hjort, rådyr og bever tas ut av kategorien småvilt i 1951. § 15 i jaktloven av 1951 slår fast bygdefolkets rett til jakt på småvilt uten hund, mens loven om innlandsfiske (1964) slår fast at grunneier er den som har fiskeretten (Berge og Haugset 2013). 1964-loven går likevel svært langt i å gi allmennheten fiskerettigheter på offentlig eid grunn, og har gitt bygdefolket tro på større rettigheter for lokalbefolkningen.

Under forarbeidet til Viltloven av 1981 ligger det på bordet et forslag om å beholde reglene om bygdefolkets jakt i privatallmenninger. Dette avsnittet forsvinner imidlertid så å si sporløst før Miljøverndepartementets lovforslag når Stortinget i 1980, og utelatelsen tas heller ikke opp i den påfølgende stortingsdebatten (Berge og Haugset 2013). Da Viltloven trår i kraft i 1982 har derfor bygdefolket i Malm og Follafoss mistet allmenningsretten til småviltjakt uten hund i Follafoss allmenning.

Uenighet om allmenningsrett - enighet om samforvaltning

De få artiklene vi har funnet i Trønder-Avisa fra 1960-tallet samt data fra nøkkelinformanter (Haugset 2011) antyder at jakt og fiske i Follafoss allmenning ble praktisert relativt ubyråkratisk og fritt for alle i bygda fram til cirka 1960. I 1965 finner vi et referat fra et kommunestyremøte som viser at man hadde startet en debatt om forvaltning av jakt og fiske i Fergeli og Follafoss allmenninger i mer «ordnede former».

Avisspaltene alene gir ikke svar på hvorfor denne debatten kommer akkurat på dette tidspunktet. At saken tas opp i kommunestyret kan ha sammenheng med at «Lov om laksefiske og innlandsfiske» av 6. mars 1964 stiller krav om at det skal finnes en kommunal innlandsfiskeremnd som skal føre tilsyn med at loven blir fulgt (§§7-10). Vi finner dessuten artikler i Trønder-Avisas spalter i perioden rundt 1951 som tyder på at spørsmålet om jaktvald, tilgang til jakt og myndigheten til viltneemndene var et stadig omdiskutert tema i kjølvannet av ny jaktlov (for eksempel Trønder-Avisa 26. april 1951, side 1; 5. februar 1952, side 4; 15. mars 1952, side 8; 26. januar 1953, side 1,). Lignende diskusjoner følger også innføringen av loven om innlandsfiske (Trønder-Avisa 8. april 1965, side 2; 13. desember 1965, side 2).

Interessen for mer ordnet forvaltning av området kan også ha hatt årsak i økt bruk av området, og dermed også større press på naturressursene. Dessuten begynte man å ha systematisk kunnskap om småviltet og jaktuttak som en kunne støtte forvaltningsbeslutninger på (Smedshaug og Reimers 2002). I 1954 opprettes det for første gang et offentlig system for viltrapportering i regi av Statens viltundersøkelser, som viderefører rapporteringsarbeidet som Norsk jeger- og fiskerforbund og Arbeidernes jeger- og fiskerforening (sammenslått fra 1960) hadde startet på i 1950 (Smedshaug og Reimers 2002). Dette ga etter noen år mulighet til å ta ut statistikk som viser utviklingen av jaktuttak (og dermed også indirekte utvikling av småvilttet/bestand) over år. Fra 1950 og framover ble det bygd mange hytter i Follafoss og Fergeli allmenninger. Av de som bygde hytter ved Holden, innsjøen inne i Follafoss allmenning, var mange arbeidere i gruvene i Fosdalen Bergverk. Kortere arbeidstid, mer fritid og bedre økonomi bidro til at mange tok opp fiske, jakt og friluftsliv som hobbyer (Larsen, Skevik og Vanebo 2006, side 143).

Da debatten om forvaltning av området settes i gang midt på 60-tallet, peker både kommunestyrerepresentanter og Trønder-Avisas journalist på at det er strid og uenighet om hvem som har hvilke rettigheter i både Fergeli og Follafoss allmenning. I kommunestyret viser en gjentatte ganger til Høyesterettsdommen av 1937 (Høyesterett 1937) der det ble slått fast at det ikke lenger eksisterte virkesrett for lokale gårdbrukere i Follafoss allmenning (Berge og Haugset 2013). Dommen slo imidlertid fast at de bruksberettigede fortsatt hadde rett til setring og fjellslått, til å hugge ved og hente gjerdematerialer og til å fiske i allmenningen. Jakt nevnes ikke eksplisitt i dommen fra 1937, og heller ikke i det tinglyste skjøtet fra 1801, noe som kan ha gjort sitt til uklarheten rundt hvilke rettigheter som finnes for bygdefolket. Til tross for at uenigheten om bruksrettighetene var stor og jussen rundt allmenningen ble oppfattet som uklar på dette punktet, greide partene å komme til enighet om etableringen av Malm jakt- og fiskeområde i 1967 (se kapittel 4.2). På den andre siden var allmenningen på det tidspunktet i fylkeskommunal eie, og lovene om jakt og fiske gikk langt i å anbefale at på statlig og kommunal eiendom⁴ burde fiske og jakt på småvilt uten hund være en slags allemannsrett for eksempel i form av rimelige fiske- eller jaktkort som alle kunne kjøpe (Berge og Haugset 2013).

⁴ Fylkeskommunen er ikke inkludert før i 2012 tillegget til lakse- og innlandsfiskelova av 1992.

Retten til jakt og fiske kontraktsfestes

Det er lite å finne om allmenningsrettighetsspørsmålet i avisspaltene mellom 1967 og 1982, men spørsmålet kommer opp igjen i forbindelse med salget fra Nord-Trøndelag fylkeskommune til Lyng Industrier AS⁵. I forbindelse med dette salget gir både ordfører og lokalpolitikere i Verran, fylkeskommunen, bruksberettigede i allmenningen og landbruksforvaltningen i Verran uttrykk for stor bekymring for hvordan det vil gå med lokalbefolkningens bruk av området med en ny eier. Man frykter at en ny, privat eier vil skape usikkerhet og begrense allmennhetens bruk av områdene. Samtidig er salget av utmarkseiendommen en viktig del av avtalen som sikrer fortsatt drift ved en av hjørnesteinsbedriftene i kommunen. I avisspaltene vises det til «klar motstand ute blant befolkningen» og til lokalbefolkningens flittige bruk av området i generasjoner. Det framgår i avisspaltene at lokalbefolkningen mener en offentlig eier, som fylkeskommunen eller Verran kommune, vil ivareta lokalbefolkningens interesser på en bedre måte enn et privat selskap.

Fylkeskommunen gjør allmennhetens fortsatte bruk av området på samme måte som tidligere, til et punkt i kontrakten med Lyng industrier. Samtidig som lokalbefolkningen mister allmenningsrettighetene sine til jakt på småvilt uten hund i private allmenninger (Berge og Haugset 2013), opprettes det altså en privatrettslig avtale (kontrakt) som skal sikre bygdefolket de samme rettighetene videre under ny eier. Fylkestinget gjør også et vedtak om at dette forholdet skal tinglyses som en heftelse på eiendommen, slik at det også binder opp senere eiere. Fylkeskommunen sikrer seg samtidig en gjenkjøpsrett til arealene. Det er deretter lite å finne i Trønder-Avisa av debatt rundt lokalbefolkningens rettigheter i Follafoss allmenning fram til 1995, etter at eiendommen er ervervet av Norske Skog.

Oppfattede hevdvunne og kontraktsfestede rettigheter

I 1997-98 og i 2002-04 blusser det opp flere krasse debatter om lokalbefolkningens rettigheter til småviltjakt i Follafoss allmenning, etter at grunneier Norske Skog bryter ut av samarbeidet i Malm jakt- og fiskeområde i 1997. Nystiftede Verran rettighetslag og senere Malm jeger- og fiskerforening er aktørene som taler lokalbefolkningens sak i avisspaltene.

Denne gangen vises det både til rettigheter opparbeidet gjennom generasjoners bruk, til hevd og til rettigheter i den gamle allmenningen, og til kontrakten mellom fylkeskommunen og Lyng Industrier AS. Argumentasjonen fra rettighetslaget og senere Malm jeger- og fiskerforening antyder at disse to organisasjonene så på rettighetene bygdefolket hadde under Fylkeskommunen og Lyngs eierskap til Follafoss allmenning både som gamle, hevdvunne allmenningsrettigheter og nyere, juridiske kontrakter.

⁵ Dette salget sammenfaller i tid med at Viltloven trer i kraft og bygdefolket formelt mister jaktrettighetene sine i private allmenninger (Berge og Haugset 2013).

Fylkeskommunen og heftelsen som ikke ble tinglyst

I mange avisartikler og kommentarer i perioden juni – september 1997 vises det til avtalen som ble inngått mellom fylkeskommunen da Folla-eiendommen ble solgt til Lyng Industrier i 1983. Den aktuelle biten av avtalen (vedtatt i fylkestinget) siteres i en av artiklene:

På skog- og utmarkseiendommene skal følgende heftelser tinglyses, prioritert bak pengeheftelser: (.....)De bruksberettigede i området skal uavkortet beholde sine rettigheter i eiendommene. Det samme gjelder allmennhetens bruk, som vil kunne fortsette som før. (Trønder-Avisa 11. juni 1997, side 26).

Punktet om allmennhetens bruk som skulle kunne fortsette som før, ble imidlertid aldri tinglyst. Formuleringen i kontrakten mellom Fylkeskommunen og Lyng Industrier A/S inneholder heller ikke konkrete henvisninger til tinglysing av bruksretter og allmennhetens rettigheter, slik det antydes i Trønder-Avisa. Forholdet ble likevel tatt inn i kontrakten med Lyng Industrier i forbindelse med overdragelsen, under punkt 2, side 3 i kontrakten av 27. november 1982⁶. Lyng Industrier var dermed bundet av vedtaket, men kontraktsforhold som ikke er tinglyst på eiendommen opphører vanligvis å virke ved videresalg (Hagstrøm 1995).

Dette bidro til å gjøre en allerede komplisert juridisk situasjon enda mindre klar for både lokalbefolkningen, Verran kommune, fylkeskommunen og grunneier: Hvilken juridisk betydning har et vedtak fattet politisk i fylkeskommunen, nedfelt som en del av en avtale med kjøper av Folla-eiendommen med intensjon om at det skulle tinglyses – men som ikke er tinglyst på grunn av det ikke lot seg gjøre? Både Norske Skog og Verran kommune bestiller juridiske utredninger av forholdet, og det samme gjør Verran rettighetslag. Også Fylkestinget behandler saken, med tanke på om det er noe de kan gjøre for å sikre at Norske Skog skal respektere allmennhetens rettigheter. Fylkesordføreren lover dessuten bygdefolket støtte i form av sannhetsvitneutsagn og økonomisk bistand dersom de vil gå rettens veg i forhold til Norske Skog.

4.2 Lokale forvaltningsinstitusjoner

Malm jakt- og fiskeområde

I 1967 opprettes Malm jakt- og fiskeområde, for å forvalte jakt og fiske i ordnede former «inntil det ved en eventuell dom om jakt- og fiskerettighetene i tidligere Follafoss og Fergeli allmenninger inntreer klare retningslinjer». Både Follafoss allmenning og Fergeli kommuneskog blir med, sammen med en del private grunneiere. Fra 1967 til 1997 forvalter Malm jakt- og fiskeområde cirka 300.000 mål utmark, med både skog- og fjellområder og fiskevann/innsjøer. Det selges felles jakt- og fiskekort for hele området.

⁶ Utkast til kontrakt mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune og Lyng Industrier A/S av 27. november 1982, vist til i vedlegg til fylkestingets sak nr. 72/1982: Folla fabrikker. Omdanning til aksjeselskap – avhendelse til andre interessenter.

Mens de private grunneierne kan ta ut et visst utbytte av jaktkortsalget, forvaltes Fergeli og Follafoss allmenning som allmenninger innenfor Malm jakt- og fiskeområde: Andelene av overskuddet fra jaktkortsalget som kommer fra allmenningene pløyes tilbake til styret for jakt- og fiskeområdet, til bruk på kultiveringstiltak i de samme områdene. Jegerne betaler således i realiteten kun for administrasjon og forvaltning av området de jakter og fisker i, og ikke for verdien av selve jakta/fisaket. Til grunn for samarbeidet ligger en erkjennelse av at flere enn grunneier har jaktrettigheter i allmenningen, og dermed at rypa som jaktbar art kan sies å eies i fellesskap av flere rettighetshaver (den er en felleslagerressurs). Alle som er bosatt i områder/grender der gårdsbrukene har bruksretter i allmenningene, og som i tillegg har løst jaktkort, defineres som legitime brukere av jaktrett i allmenningene.

Et robust sosio-økologisk system

Malm jakt- og fiskeområdes forvaltning av småviltjakt i Follafoss allmenning kan sies å være et sosio-økologisk system der småviltet (spesielt rypebestanden) er felleslagerressursen som forvaltes. Dersom ikke de fornybare ressursene/felleslagerressursene finnes i en slik overflod at alle som ønsker det kan høste så mye de ønsker, er det i slike tilfeller behov for regler og institusjoner som regulerer uttaket. Disse reglene og de ulike aktørene som utformer dem og må forholde seg til dem, utgjør sammen med ressursgrunlaget det sosio-økologiske systemet.

Det finnes en del kunnskap om effektive sosio-økologiske systemer der ressursen som forvaltes er en felleslagerressurs (common pool resource), det vil si at den eies og forvaltes i fellesskap av en gruppe interessenter. Ostrom (1990 og 2005) har på bakgrunn av en stor mengde lokale case-studier og metaanalyser av disse, kommet fram til åtte design-prinsipper som ofte kjennetegner robuste sosio-økologiske systemer. At systemet er robust vil i denne sammenhengen si at systemet består over tid, og tilpasser seg skiftende rammebetingelser på en slik måte at ressursen forvaltes bærekraftig (Ostrom 2005, side 258). Ostrom fant at følgende åtte forhold ofte karakteriserer systemer som lykkes med god forvaltning over tid:

1. Klart definerte grenser rundt ressursene, og klare definisjoner av hvem som er rettighetshavere
2. God sammenheng mellom fordelene den enkelte høster, og arbeidet/innsatsen vedkommende legger inn i systemet
3. At brukerne som påvirkes av reglene rundt ressursutnyttelsen, også har mulighet til å påvirke dem
4. Overvåking av uttaket og tilstanden til ressursen, og at de som overvåker er ansvarlige overfor brukerne
5. Graderte sanksjoner, som er betinget av hvor alvorlig overtrampet er og konteksten det skjer i
6. Gode mekanismer for konfliktløsning, det vil si rimelige og lokale arenaer der konflikter mellom brukerne kan løses.

7. Et vist minimum av anerkjennelse av brukernes rett til å organisere forvaltningen av ressursen, gjennom sikring av langsiktig tilgang til ressursen og fravær av overstyring fra eksterne myndigheter.
8. (for større systemer) Flere nivåer i organiseringen (nested enterprises), der uttak, forvaltning, overvåkning, håndheving av regler, konfliktløsning og styring kan foretas for større eller mindre deler av systemet (Ostrom 2005, side 259).

Malm jakt- og fiskeområde må etter det vi kan erfare gjennom Trønder-Avisas spalter, kunne betegnes som et relativt stabilt sosio-økologisk system i perioden 1967-1997⁷. I denne perioden er det ingen åpen strid om jaktrettigheter og jaktforvaltning i avisa, ut over bekymring over eierskifter og eventuelle tap av rettigheter i den forbindelse. Samtidig finner vi en del artikler og annonser som gir et lite innblikk i hvordan Malm jakt- og fiskeområde arbeider og fungerer. Det er her flere forhold som synes å samsvare med Ostroms (1990, 2005) designprinsipper:

1. Malm jakt- og fiskeområde har klare grenser for hvilke område de forvalter jakt og fiske i, gjennom kjennskap til eiendomsgrensene i Verran. Det er også klart definert hva som omfattes av de to allmenningene. Organisasjonen gjør en definisjon av hvem som omfattes av rettighetene basert på bosted: De som er bosatt i de områdene som regnes å ha bruksretter i allmenningen⁸. Denne avgrensningen er sannsynligvis relativt klar for personer med lokalkunnskap, noe Malm jakt- og fiskeområdes medlemmer trolig har mye av.
2. Sammenhengen mellom fordelene den enkelte høster og innsatsen han/hun legger inn ivaretas for de private grunneierne gjennom nøkkelen for fordeling av overskuddet fra jaktkortsalget. Her får de utbytte i henhold til antall mål utmark/strandlinje de disponerer. For den enkelte jeger ivaretas sammenhengen ved at de som velger å ikke jakte, heller ikke betaler for jaktkort og dermed ikke bidrar med noen innsats til stell av viltet i allmenningene.
3. Malm jakt- og fiskeområde har nedfelt i vedtektene sine at organisasjonen minst en gang i året skal avholde et møte der alle som omfattes av rettigheter og reguleringer, kan møte og si sin mening. På den måten sikrer men medbestemmelse fra de som rammes inn av reglene som vedtas. Det går fram av annonsering i Trønder-Avisa at slike møter ble holdt, og i annonsene ble det opplyst om hvem som hadde møterett. En krevde i tillegg til bosted i de aktuelle grendene også at folk hadde løst jaktkort i forrige jakt sesong for ha stemmerett på møtet. På årsmøtene ble småviltjaktordningen for påfølgende år diskutert og utformet.

⁷ Malm jakt- og fiskeområde fortsetter å eksistere også etter 1997, men i 1997 går Follafoss allmenning ut av samarbeidet. Vi har derfor ikke søkt etter artikler om Malm jakt- og fiskeområde etter 1997, men registrerer at området som organisasjonen forvalter halveres og at Verran kommune i 2000 tar til orde for å oppløse samarbeidet.

⁸ Bruksretter i allmenninger er vanligvis knyttet til landbrukseiendommer. I dette tilfellet inkluderer Malm jakt- og fiskeområde også andre innbyggere uten gårdsbruk, men som er bosatt i samme grend/område som gårdbrukere med bruksretter.

4. Det går fram av annonsene for småviltjaktkort i Malm jakt- og fiskeområde at en krevde jaktrapporter av jegerne etter endt jakt sesong. De som ikke leverte slik rapport, fikk ikke tildelt kort neste sesong. Organisasjonen foretok altså en viss overvåking av ressursen (småviltet) gjennom disse rapportene. Vi vet ikke om og hvordan resultatene ble rapportert tilbake til brukerne. I 1995 tok Malm jakt- og fiskeområde affære og innførte totalfredning av rypa i jaktområdet, samtidig som en engasjerte studenter for å foreta rypetakseringer etter vitenskapelige metoder. Lokalbefolkningen deltok i takseringene, og fredningen ble forlenget enda en jakt sesong.
5. Avisspaltene sier oss lite om hvordan selve uttaket (jakta) ble overvåket, og om hvilke sanksjoner en eventuelt tok i bruk. Dermed kan vi ikke si noe om hvorvidt de var graderte. En sanksjon ved utelatt jaktrapport er imidlertid utestengelse fra jakta neste år.
6. Vi vet heller ikke noe om hvordan konflikter mellom brukerne ble løst, siden vi ikke har funnet omtaler av slike.
7. Anerkjennelsen av retten til samforvaltning/organisering i Malm jakt- og fiskeområde hviler både på private grunneieres vilje til å delta i samarbeidet, og ikke minst på et omforent syn (også hos grunneier) på at lokalbefolkningen faktisk har rett til jakt og fiske i de to allmenningene som inngår. Da Norske Skog meldte seg ut av Malm jakt- og fiskeområde i 1997, var det et uttrykk for at man ikke lenger stilte seg bak dette synet. Eksterne myndigheter som fylkeskommunen og statlige myndigheter synes ikke å ha hatt innvendinger mot organiseringen.
8. Det er ikke flere enn et nivå i organiseringen av Malm jakt- og fiskeområde.

Skepsis til salg av utmarkseiendommene

Malm jakt- og fiskeområde ser derfor ut til å ha vært et robust sosio-økologisk system i 30 år, i tråd med Ostroms teori og designprinsipper (Ostrom 2005). Jakt- og fiskeområdet var imidlertid et relativt sårbart samarbeid, fordi jussen rundt jakt- og fiskerettigheter i allmenningene ble oppfattet som uklar og usikker. Mye avhang av grunneierne i allmenningene, og deres samarbeidsvilje og oppfatning av rettighetsspørsmålet.

I Verran var motstanden mot salg av skogeiendommene til Lyng Industrier massiv. Etter salget var lokalbefolkningen svært spent på Lyng Industriers forvaltning av Follafoss allmenning, samtidig som man også var glad og takknemlig for fortsatt drift ved hjørnesteinsbedriften i Follafoss. Lyng var imidlertid bundet av kontrakten med fylkeskommunen, og videreførte samarbeidet i Malm jakt- og fiskeområde. I det Lyng selger eiendommen videre til Norske Skog, er avisartiklene i Trønder-Avisa dominert av bekymringen for arbeidsplassene ved hjørnesteinsbedriften. Vi finner lite om utmarkseiendommen Follafoss allmenning i forbindelse med salget, og ingenting eksplisitt om rettighetsspørsmålet.

4.3 Konflikter og uformelle sanksjoner fra lokalbefolkningen

Fra og med jaktseasonen 1997 går Norske Skog ut av Malm jakt- og fiskeområde, for å kunne forvalte jaktressursene i Follafoss allmenning for egen regning. De lanserer et opplegg som harmonerer med selskapets praksis ellers i landet, og der de kan hente ut et visst økonomisk utbytte av salget av jakt- og fiskekort.

Dette var første gangen at en grunneier i Follafoss allmenning bryter samarbeidet lokalt, og dermed «trosset» oppfatningene av at allmennheten i Malm og bygdene rundt har rettigheter til jakt og fiske i området. Reaksjonene lokalt ble sterke, og synes dessuten å være relativt bredt omtalt i avisspaltene. Lokalbefolkningen benyttet i følge avisomtalen flere strategier for å forsvare det de oppfattet som sine rettigheter:

- De mest engasjerte innbyggerne organiserer Verran rettighetslag, og holder åpne folkemøter
- En forsøker å forhandle med Norske Skog
- En allierer seg med fylkeskommunen, som hadde klare intensjoner om å sikre bygdefolket jaktrettigheter da eiendommen ble solgt i 1982. Fylkesordføreren kontakter konsernsjefen i Norske Skog
- En får gjort juridiske utredninger av kontrakten og tinglysningen/intensjonen om tinglysning fra 1982
- En forsøkte å provosere fram et rettslig søksmål fra grunneieren, blant annet gjennom jakt uten jaktkort
- Det gis løfter om dekning av utgifter dersom privatpersoner saksøkes for ulovlig jakt
- En planlegger og oppfordrer til siviliserte former for aksjoner under rypejakta
- Det synes også å ha blitt utøvd en viss uformell justis gjennom sladder og tilsnakk, der de av bygdefolket som samarbeider med Norske Skog blir kalt judaser

Lista ovenfor viser at lokalbefolkningen tok i bruk både formelle og uformelle konfliktløsningsstrategier i forbindelse med forvaltningen av jakta i Follafoss allmenning (Ellickson 1991). For å samle troppene om saken, stifter man en formell organisasjon (Verran rettighetslag), og dessuten benyttes også det Ellickson kaller «sant sladder» ved at man «henger ut» de som ikke stiller seg bak kravene fra denne organisasjonen. Samtidig som man får utredet juridiske forhold rundt jaktrettighetene, benyttet en seg av uformelle sanksjoner som jakt uten jaktkort og sauesanking i terrenget på attraktive jaktdager. Dette kan ses som en form for beslaglegging eller «ødelegging» av motpartens eiendom (Ellickson 1991), i dette tilfellet er det

jaktproduktet motparten skal selge som rammes. I tillegg allierte bygdefolket seg med mektige partnere, som Nord-Trøndelag fylkeskommune, for å forsøke å forhandle med og påvirke grunneieren.

Datamaterialet fra avisspaltene antyder imidlertid at man også ønsket å oppnå konfliktløsning formelt gjennom det juridiske systemet. Den ulovlige jakta var delvis ment å provosere fram anmeldelser og søksmål fra grunneier. Helst ønsker talsmennene for Verran rettighetslag og senere Malm jeger- og fiskerforening at initiativet til rettslig søksmål skal komme fra motparten, fordi en da mener at denne må bære en større del av kostnadene ved saken.

Det er ikke overraskende at en søker å løse denne konflikten gjennom det juridiske systemet (Ellickson 1991, side 256-257). Mye står på spill for lokalbefolkningens talsmenn, om ikke i materielle verdier så i alle fall i form av prinsipper og dessuten livskvalitet. Konflikten tema er svært komplisert, fordi den involverer både gamle allmenningsretter og nyere kontraktsfestede (men ikke tinglyste) rettigheter. En har derfor behov for juridisk eksperthjelp for å løse opp i knuten.

4.4 Komplisert jus og sanksjoner fra grunneier

Noe av grunnen til at den juridiske statusen til bygdefolkets rettigheter i Follafoss allmenning framstår som uklar, er at rettighetene er gitt både i lovverket og gjennom kontrakter. Som vi tidligere har pekt på, har spesielle forhold både ved utviklingen av dagens jaktlovgiving og rundt kontraktsforhold og (manglende) tinglysing av disse bidratt til uklarhet i dette spørsmålet. Både Verran kommune, Norske Skog og Verran rettighetslag konsulterte juridisk ekspertise i forbindelse med konflikten om jaktrettighetene, og de hevdet motstridende meninger med basis i hver sine utredninger.

Verdalsdommen i 2000 (Høyesterett 2000) slår fast at gårdbrukere med bruksretter på Værdalsbrukets utmarkseiendommer, ikke har jakt- og fiskerettigheter på eiendommen. Bøndene i Verdalen tilkjennes seter- og beiterett i gitte områder i allmenningen, men ikke jakt- og fiskerett. Dette er en dom som får betydning for status for allmenningsretter til jakt og fiske i privatallmenninger også andre steder, blant annet i Verran, selv om det også her synes å være grunnlag for en viss tvil (Stenseth 2002, side 220-221). Grunneier Norske Skog viser i 2002 til denne dommen og til egne juridiske utredninger når de i 2002 hevder at de er på «trygg rettslig grunn» når det gjelder forvaltning av jakt og fiske på eiendommen Follafoss allmenning. Malm jeger- og fiskerforening oppfordrer fortsatt medlemmer og bygdefolk til å trosse grunneiers forvaltning, og krever at Malm jakt- og fiskeområde gjeninnføres slik det framsto før 1997.

Vi vet ikke om og eventuelt i hvor stor grad grunneier møtte lokalbefolkningens jakt uten jaktkort med sanksjoner av mer uformell art, for eksempel jaktoppsyn med muntlig tilsnakk ute i terrenget. Det er ikke vist til slike episoder i avisartiklene vi har gjennomgått. I 2003 finner vi imidlertid den første avisartikkelen som viser til formelle sanksjoner fra grunneiers side. Norske Skog går til politianmeldelse av styret i

Malm jeger- og fiskerforening, samt flere privatpersoner som jakter i allmenningen uten å ha løst jaktkort.

Ved å politianmelde det de oppfatter som ulovlig jakt, forutsetter Norske Skog at rettighetsspørsmålet er klart og avgjort i deres favør slik at forholdet kan behandles som en straffesak. En alternativ strategi ville vært en sivil rettssak rundt jakt- og fiskerettighetene i allmenningen, noe som ville medført visse økonomiske utgifter for Norske Skog. Kostnader i forbindelse med straffesaker dekkes imidlertid av samfunnet/staten. Norske Skogs anmeldelse kan dermed også tolkes som et forsøk på å eksternalisere kostnadene ved konfliktløsningen, ved å forsøke å få forholdet definert som en straffesak. Muligheten til å kunne eksternalisere kostnadene ved selve konfliktløsningsprosessen er i følge Ellickson (1991) en av driverne for at partene velger konfliktløsning gjennom formelle institusjoner. Politimesteren henlegger imidlertid saken, og henviser partene til konfliktløsning gjennom en sivil rettssak om hvem som faktisk har jakt- og fiskerettigheter. Norske Skogs anke av denne avgjørelsen til Statsadvokatene får heller ikke medhold. Etter dette finner vi ikke flere beskrivelser av formelle (eller uformelle) sanksjoner mot lokale jegere fra grunneiers side. Dette til tross for at oppfordringen fra Malm jeger- og fiskerforening om å jakte uten jaktkort går ut også i 2004, denne gangen med Ulvig Kiær AS som ny grunneier i Follafoss allmenning.

5. KONKLUSJONER

I det følgende oppsummerer vi drøftingene fra foregående kapittel med å konkludere i henhold til problemstillingene som ble presentert i innledningen.

1. *Hvilke oppfatninger uttrykker aktører i og utenfor lokalsamfunnet i Verran offentlig angående egen og andres rett til jakt og fiske i Follafoss allmenning i perioden 1919 til 2012?*

De personene vi hører fra i avisspaltene, er sterke og klare og hevder de har «bygda i ryggen» når de påberoper seg både allmenningsrettigheter og avtalerettigheter til småviltjakt uten hund og til fiske. Verran kommune synes å være usikker på jusen, men ønsker fram til 2000 å bistå bygdefolket i å beholde tilgangen til jakt og fiske gjennom forhandlinger. Etter 2000 anerkjenner Verran kommune grunneiers eiendomsrett til jakt og fiske i allmenningen. Fylkeskommunen er villig til å kjempe for innbyggernes tilgang til jakt, men viser til avtaler, ikke til allmenningsrettigheter

2. *På hvilke måter forvalter lokalbefolkningen jakt- og fiskerettighetene i Follafoss allmenning?*

Til tross for at en var uenig om hvem som hadde hvilke rettigheter til jakt og fiske i Follafoss allmenning, greide interessentene å komme fram til en samforvaltningsmodell på 1960-tallet. Malm jakt- og fiskeområde omfattet Follafoss og Fergeli private allmenninger samt en rekke private gårder, i alt cirka 300.000 mål med utmark. Forvaltningsprinsippene for allmenningenes områder la til grunn at grunneier ikke skulle ta ut noe utbytte fra salget av jakt- og fiskekort, ut over det som gikk til stell og forvaltning av området.

Malm jakt- og fiskeområde møter mange av designprinsippene Ostrom (1991, 2005) presenterer for robuste sosio-økologiske systemer, og framsto også i avisspaltene som et stabilt og legitimt forvaltningsregime med stor oppslutning mellom 1967 og 1997. Malm jakt- og fiskeområde gjennomførte rypetakseringer grep blant annet inn og fredet rypa i to sesonger på 1990-tallet, på grunn av lave bestander. Alle som bodde i grendene med bruksretter i allmenningene, og som hadde løst jaktkort, kunne være med og påvirke beslutninger om jakta i Malm jakt- og fiskeområde. Det er imidlertid viktig å være klar over at vi kun kjenner til den delen av historien til Malm jakt- og fiskeområde som kommer fram gjennom avisspaltene.

3. *På hvilke måter søker aktørene å ta vare på det de oppfatter som sine rettigheter i allmenningen?*

Lokalbefolkningen i Verran, representert ved de formelle organisasjonene Verran rettighetslag (fra 1997) og Malm jeger- og fiskerforening (fra cirka 2002), benytter

flere ulike strategier for å beholde og ivareta det de oppfatter som rettighetene sine i allmenningen:

- Forhandlinger både på egen hånd og med støtte fra mektige partnere som fylkeskommunen,
- Utredninger av juridiske forhold rundt både allmenningsrettigheter og kontraktsrett,
- Uformell justis i form av sladder og liknende som rammet de som forholdt seg til grunneiers jaktforvaltning
- Uformelle aksjoner under rypejakta (blant annet jakt uten jaktkort), som har til hensikt å provosere grunneier til å gå til rettslig søksmål. Organisasjonene gir også løfter om dekning av utgifter til enkeltpersoner som får søksmål mot seg.

Malm jeger- og fiskerforbund og Verran rettighetslag forsøker å «presse» saken inn i det formelle konfliktløsningssystemet, men helst etter initiativ fra motparten. Fordi mye står på spill for dem og fordi saken er komplisert og krever juridisk eksperthjelp, er det ikke uventet at en søker til rettsvesenet (Ellickson 1991).

4. Hvordan påvirker juridiske forhold rundt jakt- og fiskerettighetene grunneiers håndtering av konfliktene?

Vi vet lite om hvordan grunneier har håndhevet forvaltningsreglene sine etter 1997 gjennom overvåkning og/eller uformelle sanksjoner (oppsyn, tilsnakk osv.). I etterkant av Verdalsdommen (Høyesterett 2000) uttaler representanter for Norske Skog at de føler seg på trygg nok juridisk grunn til å drive igjennom sin egen forvaltning av jakt og fiske i Follafoss allmenning. Året etter anmelder de Malm jeger- og fiskerforening og enkeltpersoner for ulovlig jakt. Straffesaken blir imidlertid henlagt og henvist til en sivil rettssak, med begrunnelse i at det er to ulike syn på rettighetsspørsmålet. Norske Skog anker denne avgjørelsen, men får ikke medhold. De står dermed igjen med muligheten til å gjennomføre en sivil rettssak om rettighetsspørsmålet, noe som blant annet vil innebære økonomiske kostnader.

Ny grunneier som erverver eiendommen i 2004, overdrar i 2012 ansvaret for å forvalte småviltjakta på Follafoss allmenning til Malm jeger- og fiskerforening. Jeger- og fiskerforeningen på sin side oppfordrer nå medlemmene til å kjøpe jaktkort, som selges av foreningen.

REFERANSER

5.1 Avisartikler som inngår i innholdsanalysen

Kronologisk liste over samtlige avisartikler fra Trønder-Avisas arkiver (www.avishistorien.no) som ligger til grunn for analysene i notatet. Artiklene refereres til med utgivelsesdato og side, samt tittel/stikkittel/undertittel. De tekstene som er andre typer tekster enn nyhetsartikler (f. eks leserinnlegg, annonser, lederartikler etc.) er merket. For leserinnlegg er også forfatterens navn og tittel, slik vedkommende underskriver innlegget, satt i parentes etter tittelen.

De fleste av tekstene på listen under er referert til i teksten i notatet, men listen inkluderer også noen tekster som kun er benyttet til å skaffe bakgrunnsforståelse og kontekst. Disse er ikke referert i teksten, men er like fullt en viktig del av analysen. Derfor har vi inkludert også disse i oversikten under.

26. april 1951, side 1 og 4: *Grunneierne må organisere sine jakt- og fiskeinteresser. Det er bøndenes alternativ til framlegget til ny jaktlov. [Foredrag og ordskifte om jaktloven på N.T. bondelags årsmøte]*

5. februar 1952, side 4: *Praktiseringa av jaktloven opp til drøfting i bygdene. Bøndene slår sine eiendommer sammen og danner felles jaktområder.*

15. mars 1952, side 8: *Den nye jaktloven vil sikre rasjonell viltpleie og jakt. Ingen innskrenkninger i grunneiernes rettigheter, men det settes betingelser.*

26. januar 1953, side 1: *I Nord-Trøndelag er det gjort lite med å skipa jaktomkverve. Gjer ikkje grunneigarane noko sjølve kan dei rekne med at dei misser jaktretten.*

26. januar 1953, side 1: *Jegarane bør få høve til å løyse fylkeskort*

8. april 1965, side 2: *Viltneemdene i fylket steilt imot å slå sammen vilt- og fiskefondsmidlene. Resolusjon vedtatt på fellesmøte i Steinkjer.*

3. juni 1965, side 2: *Lang kommunestyredebatt i Verran om Fergeliskogen*

13. desember 1965, side 2: *Fiskerireglene hindrer fiskestell i Namsskogan. Straffbart å få overbefolkede vatn i hevd – ulovlig å ikke gjøre det.*

12. april 1967, side 1 og 4: *Grundig organisering av Malm jakt- og fiskeområde*

15. juli 1967, side 1 og 4: *Jakt- og fiskeområde på 300.000 mål i Malm under felles ledelse.*

26. august 1972, side 17 [annonse]: *Malm jakt- og fiskeområde – salg av jaktkort høsten 1972.*

16. februar 1982, side 13: *Verran SP er tilfreds med Folla-salget, men: Skog og fjell bør ikke selges.*

11. mars 1982, side 13: *Verran Arbeiderparti: - Selg ikke Folla-skogen.*
26. oktober 1982, side 9: *Tungt å fordøye for Verran-ordføreren: Lyng får hånd om Follas jord- og skogeiendommer.*
26. oktober 1982, side 9: *De ansatte: Vår absolutt siste sjanse.*
26. oktober 1982, side 9: *De bruksberettigede: - Et gufs fra fortida*
26. oktober 1982, side 9: *Herredsagronomen: En problematisk konsesjons-sak*
30. oktober 1982, side 4: *Bjørn Lyng – «Verrans nye proprietær»: «A/S Verran Bruk mer interessant enn meg».*
10. november 1982, side 9: *Lyng har avtalen med fylkeskommunen klar: Overtar gjeldfritt Folla uten vederlag.*
2. desember 1982, side 8: *Sagt om Folla*
2. desember 1982, side 9: *Fylket ferdig med Folla*
29. januar 1983, side 9: *Landbruksnemnda vil gi Lyng konsesjon. Fagetaten ønsker å overdra 87.500 dekar til kommunen.*
20. juni 1984, side 23 [annonse]: *Malm jakt- og fiskeområde – Småviltjakta 1984.*
30. mars 1985, side 32 [annonse]: *Malm jakt- og fiskeområde innbyr til møte mandag 15. april kl. 1900 i Meierisalen.*
21. desember 1988, side 8: *Norske Skog og Folla Industrier: Forslag til kjøpekontrakt er klart.*
23. desember 1988, side 8: *Kjøper Folla for 155 millioner kroner.*
1. februar 1991, side 12: *Norske Skog får Verran-konsesjon.*
28. august 1991, side 2: *Verran: Jerpa kan bli fredet.*
9. juli 1992, side 22 [annonse]: *Malm Jakt- og fiskeområde: Småviltjakta 92/93.*
5. september 1992, side 6: *Skjebneuker for Folla CTMP: Offentlig innsatspakke avklares 16. september.*
5. september 1992, side 6: *Folla-skogen kan bli et varmt tema igjen.*
12. desember 1995, side 15: *Norske Skog går ut av Malm.*
16. januar 1996, side 12: *Teller ryper.*
16. januar 1996, side 12: *Glad for hjelpen.*
20. februar 1996, side 14: *Gratis jakt på eggtyver.*

13. juni 1996: *Malm freder for ny sesong.*
23. mai 1997, side 18: *Kraftig økning i rypebestanden.*
3. juni 1997, side 7: *Jakt-strid i Verran. Norske Skog terger på seg bygdefolket.*
3. juni 1997, side 7: *Forvaltes på samme måte.*
11. juni 1997, side 26: - *Arrogant av Norske Skog.*
17. juni 1997, side 13: *Folla-tvisten i fylkestinget.*
1. september 1997, side 5: *Utmarksstriden tilspisses.*
3. september 1997, side 14: *Norske Skog avviser kritikken.*
4. september 1997, side 9: *Firer ikke for Norske Skog.*
6. september 1997, side 9: *Mot løsning på jakt-konflikten.*
9. september 1997, side 9: *Utmarksstriden uløst. Aksjon i Follaskogen når rypejakten tar til i morgen.*
9. september 1997, side 9: *Hansen vil skrive til Reinås.*
9. september 1997, side 9: - *Et endelig tilbud, sier Norske Skog.*
9. september 1997, side 9: *Norske Skog bør snakkes til rette.*
10. september 1997, side 3 [lederartikkel]: *Uklokt i Verran.*
29. oktober 1997: *Norske Skog «terger» nausteiere i Follafoss.*
1. juli 1998, side 6: *Tvisten i Verran på nytt spor. Norske Skog og bruksberettigede enig om småviltjakten.*
1. juli 1998, side 6: *Sterkt misfornøyd.*
15. juli 1998, side 4: *Fortsetter kampen mot Norske Skog.*
26. mai 1999, side 2: *Jakt i Verran.*
3. juni 1999, side 4 [leserinlegg/replikk]: *Jakt og fiske i Malm (Ståle Lyng, Malm).*
9. februar 2000, side 10: *Vil selge Folla til svenske skogeiere. Konsernstyret i Norske Skog har gitt klarsignal til forhandlinger.*
4. juli 2000, side 8: *Seiglivet bedrift på svenske hender.*
27. mai 2001, side 15: *Fylkeskommunen joker i århundrets skogsalg.*
16. juli 2001, side 6: *Frykter for allmennings-rettingene ved skogsalg.*

20. juni 2002, side 17: *Ny organisering av småviltjakt i Verran.*
21. juni 2002, side 4: *Rasende jegere i Malm.*
13. september 2002, side 37 [leserinlegg]: *Jakta vs. Norske Skog i Verran.* (Styret i Malm jakt & fiske)
16. september 2002, side 29 [leserinlegg]: *Follafoss allmenning jakt- og fiskerettigheter* (Hans Jørgen Tangesvold, skogsjef Norske Skogindustrier ASA)
16. september 2003, side 23 [leserinlegg]: *Jakt og fiske i Follafoss Allmenning* (Jon Nesser, Norske Skog)
19. september 2003, side 40 [leserinlegg]: *Godlivet i Verran* (Svein Johansen, Malm)
23. september 2003, side 29 [leserinlegg]: *Follafoss allmenning* (Svein Johansen, leder MJFF)
26. september 2003, side 33 [leserinlegg]: *Jakt og fiske i Follafoss* (Sverre Landmark, juridisk dir. Norske Skog).
21. oktober 2003, side 5: *Jegere anmeldt.*
22. oktober 2003, side 6: - *Ikke sak for politiet.*
15. november 2003, side 15: *Folla-skogen neste.*
15. november 2003, side 15: - *Ingen grunn til forandringer.*
20. januar 2004, side 14: *Positivt møte med nye skogeiere.*
20. januar 2004, side 14: *Jegerne får ikke møte Kiær.*
16. september 2004, side 19: *Oppfordrer til ulovlig jakt. Rettighetsstrid blusser opp igjen.*
16. september 2004, side 19: *Kan bli rettsak.*
16. september 2004, side 19: - *Uheldig for hele Verran-samfunnet.*
24. september 2004, side 12: *Utenbygds jegere utnytter konflikt.*
21. januar 2008, side 37: *Store hytteplaner.*
26. april 2008, side 12 og 13: *Raser mot vindmølleplanene.*
18. juni 2008, side 12 og 13: *Vil stanse all vindkraftutbygging.*
18. juni 2008, side 13: - *Ufornuft fra ende til annen.*

5.2 Litteratur

Berge, E. og Haugset, A. S. 2013. *Local ideas about rights of common in the context of a historical transformation from commons to private property*. Paper presentert på konferansen 14th Global conference of the International Association for the Study of the Commons, Mt. Fuji, Japan, 3.-7. juni 2013. (<http://www.umb.no/clts/article/clts-working-papers>)

Ellickson, R. C. 1991. *Order Without Law. How Neighbors Settle Disputes*. London: Harvard University Press.

Grønmo, S. 2004. *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Hagstrøm, V. 1995. Kontraktsrett: Kjøp av løsøre, fast eiendom og tjenester. I *Lov og rett. Aschehougs og Gyldendals Store Norske Leksikon*, redigert av J. Gisle, 245-272. Oslo: Kunnskapsforlaget.

Haugset, A.S. 2011. *Samspeilet mellom formelle og uformelle institusjoner i bruk, vern og forvaltning av utmark. En casestudie blant hytteeiere i Verran kommune i Nord-Trøndelag*. Rapport 5/2011. Trondheim: Norsk senter for bygdeforskning.

Haugset, A. S. og Berge, E. 2013. *Lokal sedvane i bruken av utmarka i Verran kommune*. Rapport 2013:A1. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.

Høyesterett. 1937. Dom 19. mars 1937 i L.nr. 36/1 s.å.: Peter Ystmark m. fl. (advokat O. Solnørddal) mot A/S Folla (advokat Valentin Voss og advokat T. Bendixen) og Spillum Dampsag og Høvleri (advokat G. Sjaastad). *Norsk Retstidende* 102:158-172.

Høyesterett. 2000. Dom 7. november 2000 i l.nr. 48B/2000: Asbjørn Hegstad m. flere – i alt 10 parter (advokat Pål Christensen) mot AS Værdalsbruket (advokat Knut Røstum). *Norsk Retstidende* 165 (II):1767-1785.

Larsen, K. A., Skevik, H. og Vanebo, Odd. H. 2006. *Fosdalen og Malm i 100*. Malm: Fosdalsgruvas venner.

Ostrom, E. 2005. *Understanding Institutional Diversity*. New Jersey: Princeton University Press.

Ostrom, E. 1990. *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge University Press

Smedshaug, Chr. A. og Reimers, E. 2002. *Småvilt og Rovvilt. Småvilttetthet – predasjon – rovviltkontroll*. Oslo: Landbruksforlaget.

Stenseth, G. 2005. *Almenningens janusansikt. En sammenlignende rettslig analyse av almennings- og sameieforhold i norsk utmark*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Aalberg, T. og Torp, E. 1997. Totalfreding av lirype – et hensiktsmessig viltstelltiltak?
Kandidatoppgave i Miljø- og ressursforvaltning våren 1997. Steinkjer: Høgskolen i
Nord-Trøndelag.

Vedlegg 1:
Kopi av fylkestings sak 72 8 1982 Folla Fabrikker.

Utskrift av fylkestingets protokoll fra møte 1.12.1982.

Sak nr. 72/1982:

Folla Fabrikker. Omdanning til aksjeselskap - avhendelse til andre interessenter.

Repr. Sæther fratrådte som inhabil under behandlingen av denne sak, og vararepr. Ramstad tok sete.

Det forelå tilleggsforelegg fra fylkesutvalget om endring av 2. ledd i innstillingens pkt. 1.

Repr. Hernes fremmet følgende forslag:

- "1. Overdragelsen skjer på de vilkår som går frem av utkast til kontrakt, datert 27. november 1982, dog slik at prisen for elektrisk energi blir endret. Avtalen om levering til redusert pris skal gjelde i 3 år fra overtakelsen. Etter den tid skal det nye selskap betale den pris for hele sitt forbruk til treforedling som til enhver tid bestemt for Statskraftverkene levering til treforedling. Det forutsettes at selskapet oppfyller betingelsene for slik kraftleveranse.
2. Avvik mellom redusert pris og normal pris dekkes over fylkeskommunens budsjetter/utenom NTE's budsjett."

Fylkestinget voterte i den orden som fremgår av følgende:

- I. Innstillingens I, pkt. 2 og etterfølgende punkter, ble først tatt opp og vedtatt mot 3 stemmer.
- II. Innstillingens I, pkt. 1, 1. ledd (4 første linjer), ble deretter vedtatt mot 3 stemmer.
- III. Ved alternativ votering mellom innstillingens I, pkt. 1, 2. ledd (2 siste linjer) og Hernes' forslag, pkt. 1, ble innstillingen vedtatt med 39 stemmer, mot 6 stemmer avgitt for Hernes' forslag.
- IV. Hernes' forslag, pkt. 2, ble deretter tatt opp som tillegg til I, pkt. 1.
Hernes' forslag ble vedtatt med 31 stemmer mot 14 stemmer.

Fylkestingets endelige vedtak lyder slik:

- I. 1. Folla Fabrikker med tilhørende eiendommer i Verran kommune, herunder boliger, overdras til et nytt aksjeselskap under stiftelse med Lyng Industrier A/S som hovedaksjonær.

Overdragelsen skjer på de vilkår som går fram av utkast til kontrakt, datert 27. november 1982.

Avvik mellom redusert pris og normal pris dekkes over fylkeskommunens budsjetter/utenom NTE's budsjett.

2. Det nye selskap fritas fra enhver forpliktelse for den lånegjeld som påhviler eiendommene.

Fylkeskommunen sørger for at aktuelle långivere frafaller pant i eiendommene, og overtar de løpende amortisasjonsforpliktelser for den lånegjeld som refererer seg til sliperiet.

3. Fylkesutvalget bemyndiges til å oppta lån for innfrielse av kortsiktig gjeld som ikke dekkes ved realisering av omløpsmidler som ikke overtas av det nye selskap, og til konvertering av lån som må innfris.

4. Fylkesutvalget bemyndiges til å behandle og avgjøre avtaler som regulerer detaljforhold i forbindelse med overdragelsen, og til å vedta mindre justeringer i det foreliggende kontraktsutkast.

5. Fylkeskassens tilgodehavende i Folla Fabrikker slettes.

6. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverks tilgodehavende i Folla Fabrikker slettes.

- II. 1. Utkast til avtaler, datert 3. november 1982, som regulerer overgangsperioden i sliperiet og verkstedet, godkjennes.

Fylkesordføreren bemyndiges til å foreta personvalget i styringsgruppene på fylkeskommunens vegne (jfr. fylkeskommunelovens § 30, 4. ledd).

2. Det sittende styre i Folla Fabrikker avlegger regnskap og årsberetning for inneværende år, for så å tre til side, slik at styringsansvaret overlates til styringsgruppene, slik det går fram av utkastene til overgangsavtaler.

Styret anmodes om å være i beredskap i tilfelle forhold skulle oppstå slik at overdragelse ikke skjer som forutsatt.

- III. 1. De av styret anbefalte budsjettforslag for 1983 (alt. II) vedtas, med unntak av postene

39.11.11	Maskininvesteringer, sliperiet	kr 3.000.000
39.10.98	Eksterne lån, sliperiet	" 3.000.000

som går ut av det vedtatte budsjettet for 1983.

Sak nr. 72 /82.

Folla Fabrikker. Omdanning til aksjeselskap - avhendelse til andre interessenter.

Til fylkestinget.

- ./.
- Vedlagt forelegges fylkestinget utskrift av fylkesutvalgets møtebok i sak nr. 342/82.

Det vises til fylkesrådmannens forelegg til fylkesutvalget, datert 8. 11. 1982, som tidligere er oversendt fylkestingets medlemmer. I samband med fylkesutvalgets behandling i møte 15. nov. 1982, ble det foretatt retting av side 36 i forelegget.

- ./.
- Ny, korrigert versjon av denne siden følger vedlagt.

Ved alternativ votering ble innstillingen vedtatt med 9 stemmer, mot 2 stemmer som ble avgitt for innstillingen med Hernes' endringsforlag.

- ./.
- I fylkesutvalgets møte la repr. Hernes fram oppgaver fra NTE over den fremtidige belastning som følge av den avtalte strømpris. NTE's oppgaver følger vedlagt. I tilknytning til beregningene og forutsetningene for disse, vil fylkesrådmannen bemerke:

I energimeldingen ble det lagt opp til en energipolitikk som forutsatte gradvis opptrapping av prisen for elektrisk energi til prisnivået etter langtidsgrensekostnadsprinsippet.

Som følge av dette, har prisøkningen på elektrisk energi vært vesentlig sterkere i årene etter at energimeldingen ble lagt frem enn tidligere.

Når det gjelder prisutviklingen på elektrisk energi til industrien, må denne sees i sammenheng med industriens konkurransevne.

I St.meld. nr. 79 for 1980/81 (Langtidsprogrammet 1982-85) heter det i avsnitt 1.4:

"Utgangspunktet må imidlertid være at både den generelle og totale sysselsettingen sikres gjennom den økonomiske politikken. Spesielt viktig er tiltak som sikter mot å bedre næringslivets alminnelige konkurransevne."

I St.meld. nr. 1 for 1982-83 (Nasjonalbudsjettet) heter det i avsnitt 1.33:

"Situasjonen for industrien er blitt meget vanskelig. Industristatistikken viser at 60.000 arbeidsplasser er i industri hvor lønnskostnadene er høyere enn verdiskapningen. Industriinvesteringene faller sterkt.

.....

Tabell 1.4 viser at det er fare for en ytterligere forverring av vår konkurransevne med vel 4 pst. fra 1981 til 1982. Dette kan skje til tross for endringen av vektgrunnet i valutakurven og kursjusteringene som regjeringen iverksatte henholdsvis i begynnelsen av august og i september. Til sammen betydde disse to tiltakene en depresiering av den norske krone med om lag 6 pst.

Uten kursjusteringene og med de beregningsmessige forutsetninger om utviklingen i produktivitet og lønnskostnader i norsk industri fra 1981 til 1982, ville forverringen kunne blitt over 6 pst."

Forutsetningen om den årlige stigning på statskraft på 15% må vurderes i sammenheng med ovenstående.

NTE's oppgaver refererer seg til løpende kroneverdier. Forutsettes en gjennomsnittlig årlig inflasjonstakt på 10%, vil realverdien halveres hvert 7. år. Forenklet kan en på denne måte si at realverdien av den akkumulerte differansen NTE's oppgave angir vil være $1/3$, eller i størrelsesorden 65 mill. kroner.

Bedriftsutvalget ved Folla Fabrikker er i henhold til hovedavtalens del B §32 anmodet om å avgi uttalelse til den foreslåtte avhendelse. Uttalelsen vil bli ettersendt så snart den foreligger.

Fylkesutvalget har avgitt slik innstilling til

vedtak:

- I. 1. Folla Fabrikker med tilhørende eiendommer i Verran kommune, herunder boliger, overdras til et nytt aksjeselskap under stiftelse med Lyng Industrier A/S som hovedaksjonær.

Overdragelsen skjer på de vilkår som går fram av utkast til kontrakt, datert 3. november 1982.
2. Det nye selskap fritas fra enhver forpliktelse for den lånegjeld som påhviler eiendommene.

Fylkeskommunen sørger for at aktuelle långivere frafaller pant i eiendommene, og overtar de løpende amortisasjonsforpliktelser for den lånegjeld som refererer seg til sliperiet.
3. Fylkesutvalget bemyndiges til å oppta lån for innfrielse av kortsiktig gjeld som ikke dekkes ved realisering av omløpsmidler som ikke overtas av det nye selskap, og til konvertering av lån som må innfris.
4. Fylkesutvalget bemyndiges til å behandle og avgjøre avtaler som regulerer detaljforhold i forbindelse med overdragelsen, og til å vedta mindre justeringer i det foreliggende kontraktsutkast.
5. Fylkeskassens tilgodehavende i Folla Fabrikker slettes.
6. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverks tilgodehavende i Folla Fabrikker slettes.
- II. 1. Utkast til avtaler, datert 3. november 1982, som regulerer overgangsperioden i sliperiet og verkstedet, godkjennes.

Fylkesordføreren bemyndiges til å foreta personvalget i styringsgruppene på fylkeskommunens vegne (j.fr. fylkeskom. lovens § 30, 4. ledd).

2. Det sittende styre i Folla Fabrikker avlegger regnskap og årsberetning for inneværende år, for så å tre til side, slik at styringsansvaret overlates til styringsgruppene, slik det går fram av utkastene til overgangsavtaler.

Styret anmodes om å være i beredskap i tilfelle forhold skulle oppstå slik at overdragelse ikke skjer som forutsatt.

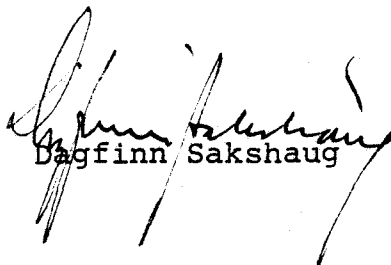
- III. 1. De av styret anbefalte budsjettforslag for 1983 (alt. II) vedtas, med unntak av postene

39.11.11 Maskininvesteringer, sliperiet kr. 3.000.000

39.10.98 Eksterne lån, sliperiet kr. 3.000.000

som går ut av det vedtatte budsjettet for 1983.

Fylkesrådmannen i Nord-Trøndelag
Steinkjer, 17. nov. 1982

Dagfinn Sakshaug

Utskrift av fylkesutvalgets protokollasjon i sak nr. 342/1982 i møte 15. november 1982.

Folla Fabrikker. - Omdannelse til aksjeselskap - avhendelse.

Repr. Hernes fremla oppgave fra NTE over den fremtidige belastning som følge av den avtalte strømpris.

Repr. Hernes fremmet følgende endringsforslag til innstillingens I, pkt. 1, annet avsnitt (forslaget innebærer også endring av kontraktutkastets pkt. 3, andre, tredje og sjette avsnitt):

"Overdragelsen skjer på de vilkår som går frem av utkast til kontrakt, datert 3. november 1982, dog slik at prisen for elektrisk energi blir endret. Sammenholdes prisen på elektrisk energi i utkast til kontrakt med den pris NTE må betale for statskraft, så påføres NTE en total merutgift på ca. 195 mill. kroner. Beregningene er basert på nåværende statskraftpriser (Follas brukstid) og en årlig prisstigning på 15%. Benyttes den av Regjeringen foreslåtte pris for kraft til treforedlingsindustrien, vil utgiftene bli noe redusert. En slik merutgift for NTE vil føre til store negative konsekvenser for verkets fremtidige utvikling og for fylkets kraftdekning. NTE kan eventuelt kompensere merutgiftene ved å legge på prisene til andre energikjøpere. Dette vil føre til tilsvarende dårligere betingelser for det øvrige næringsliv i Nord-Trøndelag og derved sette sysselsetting og bosetting i fare.

Pkt. 3 i utkast til kontrakt endres til:

NTE skal levere elektrisk energi til det nye selskap. For de 3 første årene skal leveringen skje til en pris av kr 0,03 pr. kWh + de til enhver tid aktuelle statsavgifter for tremasseproduksjon inntil 20.000 tonn 90% trefibermasse pr. år. Kvantum elektrisk energi som skal leveres til denne pris er maksimert til 43 Gwh/år.

For elektrisk energi til produksjon ut over 20.000 tonn/år ...

.....

.....

.....

.....

(6. avsnitt)

Avtalen om levering til redusert pris skal gjelde i 3 år fra overtakelsen. Etter den tid"

--"---

Ved alternativ votering ble innstillingen vedtatt med 9 stemmer, mot 2 stemmer som ble avgitt for innstillingen med Hernes' endringsforslag.

9.2.1.1 Kortsiktig gjeld, sliperiet

Sliperiets kortsiktige gjeld slik den framkommer i budsjettert balanse pr. 31. desember 1982 er kr. 7.899.000. Som motpost til den kortsiktige gjelden kommer omløpsmidler som ikke overtas av det nye selskap.

Det nye selskap skal i.h.t kontraktens pkt. 4 overta "normalt varelager." For varelagerets hovedposter, tømmerbeholdning og ferdigvarelager, er dette gjennom forhandlingene fastlagt til flg. kvanti:

tømmer	18.000	m ³
ferdigvarer	4.000	tonn

Øvrige "normale beholdninger" bygger i det etterfølgende på oppgave fra overingeniør Drabløs, datert 13. september 1982.

(tall i hele 1000 kr)

Omløpsmidler i sliperiet pr. 31/12 1982 kr. 19.103

± "normalt varelager":

Tømmer, 18.000 m ² a 270,-	kr. 4.860	
Ferdigvare, 4.000 t a 1.380,-	" 5.520	
Div. iflg. oppgave fra Drabløs	" 385	" 10.765

Omløpsmidler som ikke overtas kr. 8.338

Ovenstående beregning vil være avhengig av hvilken verdi/pris som benyttes ved avregningen (tømmer og masse), og den faktiske realisasjonsverdi i forhold til bokført verdi. Forhandlinger om overtakelsespris vil måtte utstå til overtakelsestidspunktet og vil i stor grad være avhengig av beholdningenes kvalitet på dette tidspunkt.

Beregningen indikerer imidlertid at det vil være relativt beskjeden andel av sliperiets kortsiktige gjeld som ikke kan innfris ved realisering av omsetningsmidlene.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

OB/O. -

Kraftlevering til Folla/Lyng.

Basis: Leveringen starter 1. 1. 83 - 43 GWh/år - 3 øre/kWh,
 prisregulering hvert 5. år.
 Nåværende statskraftpris er 11,1 øre/kWh (br. tid 6000 t.).
 Antar 15 % årlig stigning på statskraft.

	Statskraft		Follakraft	
	øre/kWh	mill. kr.	øre/kWh	mill. kr.
1. 1. 83	11,1	4,77	3	1,29
84	12,8	5,50	3	1,29
85	14,7	6,32	3	1,29
86	16,9	7,27	3	1,29
87	19,4	8,34	3	1,29
88	22,3 (+ 11,2)	9,59	3+11,2 = 14,2	6,11
89	25,6	11,00	14,2	6,11
90	29,4	12,64	14,2	6,11
91	33,8	14,53	14,2	6,11
92	38,9	16,73	14,2	6,11
93	44,7 (+ 22,4)	19,22	36,6	15,74
94	51,4	22,10	36,6	15,74
95	59,1	25,41	36,6	15,74
96	68,0	29,24	36,6	15,74
97	78,2	33,63	36,6	15,74
98	89,9	38,66	81,8	35,17
99	103,4	44,46	81,8	35,17
2000	118,9	51,13	81,8	35,17
01	136,7	58,78	81,8	35,17
02	157,2	67,60	81,8	35,17
		<u>486,92</u>	Diff. 195,37	<u>291,55</u>

Steinkjer, den 12. november 1982

O. B.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

	Utg. til statskraft mill. kr.	Innt. Follakontr. mill. kr.	Diff. m. kr.	Akk. diff. m. kr.
1983	4,77	1,29	3,48	
4	5,50	1,29	4,21	7,69
5	6,32	1,29	5,03	12,72
6	7,27	1,29	5,98	18,70
7	8,34	1,29	7,05	25,75
8	9,59	6,11	3,48	29,23
9	11,0	6,11	4,89	34,12
90	12,64	6,11	6,53	40,65
1	14,53	6,11	8,42	49,07
2	16,73	6,11	10,62	59,69
3	19,22	15,74	3,48	63,17
4	22,10	15,74	6,36	69,53
5	25,41	15,74	9,67	79,20
6	29,24	15,74	13,50	92,70
7	33,63	15,74	17,89	110,59
8	38,66	35,17	3,49	114,08
9	44,46	35,17	9,29	123,37
2000	51,13	35,17	15,96	139,33
1	58,78	35,17	23,61	162,94
2	67,60	35,17	32,43	195,37

Med regulering hvert år ville prisdiff. vært 8,1 øre/kWh): 3,48 mill. pr. år): 3,48 · 20 ≈ 70 mill. kr. i kontraktstiden.

Reg. hvert 5. år sparer altså kjøperen for 195,37 - 70 ≈ 125 mill. kr.

Den av regjeringen foreslåtte nye pris for kraft til treforedlingsindustri ville i dag ligge på 9,2 øre/kWh med Follas brukstid. Med 11 % pristign. i 1982, ville prisen i 1983 bli 10,2 øre/kWh.

I forhold til Folla-prisen blir dette en diff. på 7,2 øre/kWh): 3,1 mill. kr. år, eller 62 mill. kr. over 20 år.

12/11 1982.

O. B.

HF/RV 0016R

Tilleggsforelegg til sak nr. 72/1982:

Folla Fabrikker. Omdanning til aksjeselskap - avhendelse til andre interessenter.

Til fylkestinget

./ Vedlagt forelegges fylkestinget utskrift av fylkesutvalgets møtebok fra møte 29. november 1982, sak nr. 368/82.

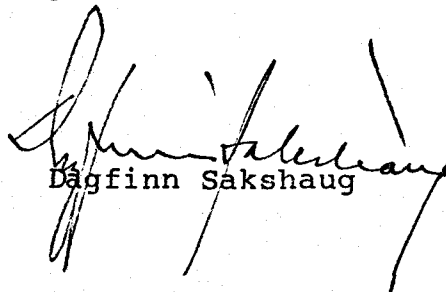
Fylkesutvalget har avgitt slik innstilling til

vedtak:

Pkt. 1, 2. ledd, i forslaget til vedtak i sak nr. 72 endres til å lyde slik:

Overdragelsen skjer på de vilkår som går fram av utkast til kontrakt, datert 27. november 1982.

Fylkesrådmannen i Nord-Trøndelag
Steinkjer, 30. november 1982

Dagfinn Sakshaug

A-sak nr.: 368/1982

Folla Fabrikker. - Kontrakt med Lyng Industrier A/S.

Tilleggsforelegg til fylkesutvalget.

Foranlediget av fylkesutvalgets behandling av sak nr. 342 i møte den 15. november 1982 ble det den 27. november holdt nytt møte med representanter for Lyng Industrier A/S. (At møtet ikke ble holdt på et tidligere tidspunkt, skyldes at Lyngs representanter har vært bortreist.)

Det vises også til fylkesutvalgets vedtak i møte 25. og 26. oktober (sak 312) der det bl.a. er bedt om en "bedre form for regulering av kraftprisen".

I møtet den 27. kom man fram til at kraftkontrakten mellom fylkeskommunen og det nye selskap kan endres på to punkter. Det gjelder:

Kontraktstidens lengde som endres fra 20 til 15 år.

Kraftprisen var i det opprinnelige utkast forutsatt regulert hvert 5. år i samsvar med øretilleggene på statskraftprisen til alminnelig forsyning. Dette er nå endret slik at regulering skal skje hvert år og med øretilleggene på statskraftprisen til treforedling.

./.
Kontrakt, revidert i samsvar med dette vedligger, hvortil henvises.

Under henvisning til foranstående tilrår jeg at fylkesutvalget tiltrer det nye kontraktsutkast og legger dette fram for fylkestinget.

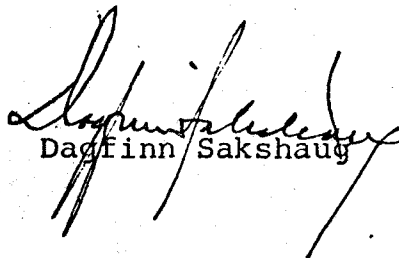
Innstilling til

vedtak:

Pkt. 1, 2. ledd, i forslaget til vedtak i sak nr. 72 endres til å lyde slik:

Overdragelsen skjer på de vilkår som går fram av utkast til kontrakt, datert 27. november 1982.

Fylkesrådmannen i Nord-Trøndelag
Steinkjer, 27. november 1982

Dagfinn Sakshaug

Denne sak ble behandlet av fylkesutvalget i møte
29. november 1982.

Repr. Hernes fremmet følgende forslag:

"Overdragelsen skjer på de vilkår som går frem av utkast til kontrakt, datert 27. november 1982, dog slik at prisen for elektrisk energi blir endret. Avtalen om levering til redusert pris skal gjelde i 3 år fra overtakelsen. Etter den tid skal det nye selskap betale den pris for hele sitt forbruk til treforedling som til enhver tid bestemt for Statskraftverkens levering til treforedling. Det forutsettes at selskapet oppfyller betingelsene for slik kraftleveranse. Avvik mellom redusert pris og normal pris i 3-årsperioden dekkes over fylkeskommunens budsjetter/utenom NTE's budsjett."

Ved alternativ votering ble innstillingen vedtatt med 9 stemmer, mot 2 stemmer som ble avgitt for Hernes' forslag.

Mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune og et nytt aksjeselskap under stiftelse med Lyng Industrier A/S som hovedaksjonær er inngått følgende kontrakt:

1. Nord-Trøndelag fylkeskommune overdrar Folla Fabrikker til et nytt aksjeselskap under stiftelse, der Lyng Industrier A/S er hovedaksjonær. Selskapet skal stiftes med en aksjekapital på kr. 3.000.000,00, og Lyng Industrier A/S skal dessuten tilføre det nye selskap en driftskapital på kr. 2.000.000,00.

Overdragelsen omfatter samtlige faste eiendommer i Verran kommune med skog og påstående bygninger, kaianlegget, varelageret, samtlige produksjonsmaskiner med utstyr, kontorutstyr og ellers alt annet utstyr som tilhører sliperiet. Unntatt er alle maskiner og utstyr, varelager og aktiva forøvrig som tilhører verkstedet. Videre er unntatt bedriftens kontantbeholdning, bankinnskudd og innestående på postgiro, kundefordringer, alle andre kortsiktige og langsiktige fordringer, samt aksjer, andeler og obligasjoner.

Følgende faste eiendommer i Verran kommune omfattes av overdragelsen:

1.	Gnr.	1	bnr.	6	Mæløn skog	av sk.m.	0,11
2.	"	3	"	2	Rambergskogen	" "	2,95
3.	"	3	"	3	Rambergholmen	" "	1,45
4.	"	5	"	2	Bratreitskogen	" "	7,16
5.	"	25	"	1	Follafoss Almanning	" "	3,06
6.	"	27	"	1	Selen	" "	1,00
7.	"	27	"	2	Selen	" "	1,00
8.	"	28	"	1	Kruven	" "	0,35
9.	"	28	"	3	Kruvåsen	" "	0,25
10.	"	29	"	1	Silderen nedre	" "	0,82
11.	"	30	"	1	Silderen øvre	" "	0,37
12.	"	71	"	9	Godtvassliskogen	" "	0,50
13.	"	74	"	1	Nygården	" "	0,65
14.	"	74	"	2	Nygårdsskogen	" "	0,15
15.	"	74	"	3	Nygårdsåkhøla	" "	0,32

16.	Gnr.	75	bnr.	1	Lien	av sk.m.	1,52
17.	"	79	"	1	Søndre Almlia skog	" "	1,40
18.	"	77	"	1	Folden lille	" "	3,32
19.	"	77	"	2	Follali	" "	1,50
20.	"	77	"	6	Follamot	" "	0,10
21.	"	77	"	7	Follamot søndre	" "	0,02
22.	"	78	"	1	Folden store	" "	8,40

Av hensyn til gebyrberegningen ansettes verdien av de faste eiendommer til kr. 4.000.000,00. Skjøte på eiendommene utferdiges ved overtakelsen, jfr. pkt. 2.

Når det gjelder de øvrige aktiva som overdras vises til spesifikasjon som vedheftes kontrakten som del av denne.

Alt som omfattes av overdragelsen overtas av det nye selskap i den stand det befinner seg.

2. Det er forutsatt at deler av virksomheten har negativ verdi som oppveier positiv verdi av aktiva, og overdragelsen skal derfor skje uten vederlag.

Det nye selskap overtar ikke ansvaret for lån, kortsiktige forpliktelser eller annen gjeld som er opptatt før overtakelsen. Samtlige aktiva skal således overtas fri for pengeheftelser.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk skal beholde samtlige sine rettigheter i eiendommene. Det vises i denne sammenheng til kontrakt av 1923 med A/S Folla, hvor NTE er sikret rettigheter i eiendommer som nå hører under Folla Fabrikker. Erklæring om disse rettigheter er gjentatt av A/S Folla i 1938 og tinglyst på en rekke av bedriftens eiendommer.

Kontrakten/erklæringen sikrer NTE følgende rettigheter:

"Stedseverende bruksrett til all oss tilhørende vannkraft uten erstatning til oss å foreta regulering i elver og vann i sådan utstrekning at den hele vannkraft kan utnyttes i Follavassdraget, samt rett til uten erstatning for den skade eller ulempe som derved volder å ta den grunn og de rettigheter som er nødvendig for utnyttelsen av denne vannkraft. Herunder er bl.a. innbefattet rett til jord- sand og grustak, til steinbrudd og opplagsplasser, rett til bortrydding av den nødvendige skog, rett til grunn for anlegg av kraftstasjoner med funksjonærboliger, transformatorstasjoner, tunneler, kanaler, rørledninger, dammer, veier, kraft- og telefonledninger m.m."

Det er partenes forutsetning at de rettigheter som ved forannevnte kontrakt/erklæring er sikret NTE, skal omfatte enhver regulering/vannkraftutbygging og bygging av linjer av NTE, samt de aktiviteter/forhold som er nevnt i den tidligere kontrakt/erklæring på samtlige eiendommer som overdras i.h.t nærværende kontrakt.

Partene er videre enige om at NTE i egen avtale skal sikres rettigheter i Follafoss i forbindelse med driften av Follafoss kraftverk.

Ordningen med at NTE betaler Folla Fabrikker erstatning for økte utgifter ved overgang til tømmertransport med bil istedenfor ved fløting bortfaller fra overdragelsestidspunktet.

De bruksberettigede i området skal uavkortet beholde sine rettigheter i eiendommene. Det samme gjelder almenhetens bruk som vil kunne foregå som tidligere.

Det nye selskap er innstilt på å imøtekomme rimelige krav om fradeling av tilleggsjord til brukere som naturlig sogner til eiendommene og som derved etter landbruksmyndighetenes vurdering vil få et bærekraftig bruk.

På skog- og utmarkseiendommene skal følgende heftelse tinglyses med prioritet bak pengeheftelser:

" Om virksomheten ved bruket opphører (dvs tremasseproduksjonen innstilles og ikke erstattes av annen virksomhet m/naturlig råstoff-tilknytning) har fylkeskommunen i en periode på 10 år fra overtakelsestidspunktet rett til gjenkjøp."

I skjøtet fra fylkeskommunen til det nye selskap skal dessuten inntas bestemmelse om forkjøpsrett for fylkeskommunen ved eventuelt senere salg av eiendommene, med unntak for bolig- og hytte-eiendommer og mindre parseller.

Det nye selskap skal overta det som omfattes av overdragelsen den 1. januar 1983, eller så snart som mulig deretter, senest 1. april 1983. Samtidig utstedes skjøte på de faste eiendommer, jfr. pkt. 1.

3. Nord-Trøndelag fylkeskommune skal levere elektrisk energi til det nye selskap.

Til en pris av kr. 0,03 pr. kWh + de til enhver tid aktuelle statsavgifter skal det leveres energi for tremasseproduksjon inntil 20000 tonn 90 % tørr fibermasse pr. år. Kvantumet el. energi som skal leveres til denne pris er maksimert til 43 Gwh/år.

Prisen gjelder fra 1. januar 1983 og blir deretter å regulere med virkning fra 1/1 hvert år. Reguleringen skal skje ved at kontraktsprisen justeres med samme øre-beløp som det øre-beløp prisen for statskraftverkernes levering til treforedlingsindustrien har endret seg med i det foregående år. Det skal alltid betales minst kr 0,03 pr. kWh + de til enhver tid aktuelle statsavgifter.

For el. energi til produksjon ut over 20.000 tonn/år i tre-massefabrikken, betales samme pris som til enhver tid bestemt for Statskraftverkernes levering til treforedlingsindustrien. Det skal tas sikte på full utnyttelse av bedriftens kapasitet, som antas å være ca. 45.000 tonn pr. år.

Oppgjør for elektrisk energi inkl. statsavgift skal skje på den måte at levert energi faktureres månedsvis.

Avtalen om levering til redusert pris skal gjelde i 15 år fra overtakelsen. Etter den tid skal det nye selskap betale den pris for hele sitt forbruk til treforedling som til enhver tid bestemt for Statskraftverkernes levering til treforedlingsindustrien, dersom annet ikke skulle bli avtalt.

For kraftlevering for øvrig til bedriften, skal betales etter de til enhver tid gjeldende tariffen ved NTE.

Nord-Trøndelag fylkeskommune skal levere vann fritt til det nye selskaps virksomhet i inntil samme omfang som hittil og med de begrensninger/forbehold som gjelder overfor Folla Fabrikker.

Det nye selskap skal ha rettighet til å utnytte gratis den tid nå ikke benyttede spillvarme ved kraftstasjonen i Follafoss. Det forutsettes at dette skal kunne skje uten ulempe for stasjonens drift og uten kostnad for fylkeskommunen/NTE.

4. Det forutsettes at det ved overtakelsen er normalt vare-
lager. Videre at det i tiden fram til overtakelsen blir
foretatt vanlig vedlikehold.

Kontrakten vedheftes oppgave over hva som antas å være
normalt varelager. Det er en forutsetning at beholdningene
ved overtakelsen ikke overstiger dette. Ved overtakelsen
foretas opptelling av beholdningene av representanter
for partene. Eventuell differanse avregnes særskilt for
tømmer og masse.

5. Det nye selskap skal ved ansettelse av personell gi de
nåværende ansatte ved sliperiet fortrinnsrett, i samråd
med de ansattes organisasjoner/tillitsmenn. Det tas i
første omgang sikte på å beskjeftige ca. 60-65 ansatte.

6. Selskapet tar sikte på fortsatt drift av treforedling i
Follafooss og skal etter planen foreta investeringer på
kr. 4.-5.000.000,00 de nærmeste 2 år etter overtakelsen.
Dessuten planlegges det bygget ny produksjonshall, etter
hvert også nytt mellomvarelager.

7. Partene er enige om at et annet nytt selskap med Lyng
Industrier A/S som interessent pr. 1. januar 1984 også
skal overta verkstedet i Follafooss, med henblikk på
fortsatt drift av dette. Det tas sikte på at forhandlingene
om overtakelse av verkstedet skal slutføres i løpet av
første halvår 1983. Inntil overdragelse skjer vil
partene samarbeide om å tilføre verkstedet arbeidsoppgaver
og om utvikling av nye prosjekter.

Verkstedet skal i denne perioden drives i sine nåværende
lokaler uten at det betales vederlag for dette, og kai-
anlegget forutsettes benyttet i fellesskap av bedriftene.

8. Dokumentavgift/tinglysingsgebyr og konsesjonsgebyr i for-
bindelse med overdragelsen dekkes av det nye selskap.
9. Kontrakten er utferdiget i ett eksemplar til hver av
partene.

Steinkjer den

AF/AT

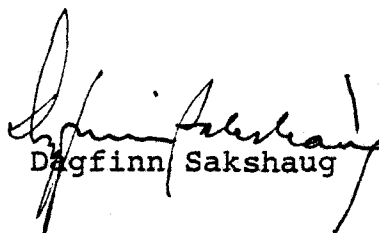
Tilleggsforelegg til sak nr. 72/82: Folla Fabrikker.
Omdannelse til aksjeselskap - avhendelse til andre
interessenter.

Til fylkestinget

./.
Til orientering for fylkestinget legges fram avtrykk av følgende uttalelser:

1. Uttalelse fra arbeidstakergruppene ved NTE, datert 9. november 1982.
2. Uttalelse fra årsmøtet i Malm grunneierlag 17. november 1982.
3. Uttalelse fra møte i bedriftsutvalget ved Folla Fabrikker 22. november 1982.
4. Uttalelse fra ansattes organisasjoner ved verkstedet, Folla Fabrikker, datert 24. november 1982.

Fylkesrådmannen i Nord-Trøndelag
Steinkjer, 25. november 1982

Dagfinn Sakshaug

Til

Fylkesrådmannen i NOrd-Trøndelag,
7700 STEINKJER.

Kopi: Til de politiske partier i NOrd-Trøndelag fylke,
Formannskapet i Verran kommune.

UTTALELSE OM: FORELEGG TIL FYLKESUTVALGET.
A-SAK NR. 342/82.
FOLLA FABRIKKER. OMDANNING TIL AKSJESELSKAP.
AVHENDELSE.

Representantene for de undertegnede organisasjoner ber de politiske partier i fylkestinget rette oppmerksomheten på følgende uheldige forhold i forslag til avtale mellom Lyng Industrier A/S og Nord-Trøndelag fylke.

I forbindelse med at Lyng Industrier A/S overtar alle eiendommer med bygninger, vil også verkstedbygningen med administrasjonsbygg og eiendommene Follamot, gnr. 77, bnr. 6 og Follamot Søndre, gnr. 77, bnr. 7, bli Lyng Industrier A/S's eiendom.

Dette føler vi som en trussel mot verkstedets videre eksistens. Vi vil ikke unnlate å understreke at verkstedet idag sysselsetter like mange som sliperiet og at hensynet til disse arbeidsplassene må veie like tungt.

Vår videre begrunnelse for at disse eiendommene med påhvilende bygninger må tas ut av avtalen mellom Lyng Industrier A/S og Nord-Trøndelag fylke, er i prinsippet det samme som det Bjørn Lyng har hevdet i forbindelse med overtakelse av skogen.

Dersom verkstedet skal kunne leve videre som eget aksjeselskap, må dette selskap også ha panteobjekt for å få lån til nyinvesteringer og utbygging. Uten verkstedbygning og administrasjonsbygg med tilhørende eiendommer, vil verkstedet få en svak økonomisk status og en dårlig soliditet.

Follafoss, 24.11.1982.

for NJ&MF

for NFATF

for NITO

Tor Solheim

Jølar Vandsvik

Atle Wrosted

Arbeidstakergruppene
ved NTE

Journalfor A.

N-T. FYLKE

A 06746 12. NOV. 82

Steinkjer den 9. nov. 1982

Fylkesutvalget i Nord-Trøndelag
v/Fylkesordføreren
Fylkets Hus
7700 STEINKJER

UTTALELSE VEDRØRENDE OVERDRAGELSE AV FOLLA FABRIKKER TIL ET
AKSJESELSKAP HVOR LYNG INDUSTRIER A/S ER HOVEDAKSJONØR

Som representanter for de 850 arbeidstakere ved NTE tillater
vi oss å uttale følgende:

Gjennom offentlig media og saksbehandling ved NTE er det
blitt kjent at Folla Fabrikker skal overdras til et nytt
aksjeselskap, og at det for dette selskaps videre drift av
tresliperiet søkes opprettet kontrakt for en kraftpris på
3 øre/kWh for inntil 43 GWh/år, tillagt de til enhver tid
gjeldende offentlige avgifter.

For 1983 er det beregnet at dette vil bety et innteksttap
for NTE på nesten 4 mill. kroner, og at en kompensering av
dette over tariffene ville bety vel 1% tillegg for de øvrige
abonnenter, og dermed altså større omkostninger for industrien
ellers i Nord-Trøndelag. Økende statskraftpris og dårligere
egendekning vil etterhvert forverre NTE's muligheter for en
forsvarlig drift.

Etter det som er kjent gjennom massemedia, er det dessuten
nå et ønskemål for flere bedrifter eller virksomheter her i
landet om lavere strømpris for å minske produksjonsomkost-
ningene.

Med dette som bakgrunn ser vi med uro på framtida, fordi en "lavprisavtale" med Folla Fabrikker kan utvikle seg til forhold som betyr så stor nedgang i NTE's driftsinntekter at aktiviteten blir sterkt hemmet og innskrenkninger finner sted. Forhandlingene om Folla begrenser seg derfor ikke til å gjelde bare denne bedrift, men også NTE's inntekter og våre arbeidsplasser.

I denne sammenheng vil vi understreke og støtte NTE-styrets syn på at de økonomiske belastninger som følger av overdragelsen, må dekkes over Fylkeskommunens budsjetter.

---"---

Vi tillater oss videre å be om at vår uttalelse vedlegges saksdokumentene for Fylkestingets behandling av saken.

Med hilsen

for KFL

Kåre Nilsen

Kåre Nilsen

for NKF

Arthur Dahl

Arthur Dahl

for NE&KF

Arne Henriksen

Arne Henriksen

for NIF

Jens Musum

Jens Musum

for NITO

Trond Melgård

Trond Melgård

Fylkestinget i Nord-Trøndelag
7700 Steinkjer.

Uttalelse fra årsmøtet i Malm grunneierlag 17. november 8-82
i Vada grendehus.

Gjenkjøp av tilleggsarealer fra Folla Fabrikkers eiendom
i Verran kommune, Follafoss almenning.

Nord-Trøndelag fylke er fremdeles eier av Follafoss almenning.

På grunn av manglende informasjon overfor almenheten er det oppstått et eksakt og forståelig behov for viten om hva som skal skje ved overdragelsen av Follafoss almenning til utenbygds eier.

Flere brukere har søkt Nord-Trøndelag fylke om tilleggsarealer. Enkelte har hatt opptil 3 søknader inne, men dessverre med negativt resultat.

Historisk sett er det her tidligere private gårdsskoger søkerne har villet erhverve tilbake. De rene nødssalg under lavkonjunktur først på århundret ga almenningseieren økt armslag også til industriell vekst.

Møtet tillater seg på strengt faglig grunnlag å vise til rådende lovgivning, jordlov og konsesjonslov, og å hevde de rettferdskrav til gjenkjøp disse brukerne naturlig sitter innpå med, krav som Nord-Trøndelag fylke, som suveren eiere fra 1919, burde kunne innfri til gode naboer på egen hånd uten eventuell ny almenningseiers mellomkomst.

En må få be om at Fylkesutvalg og Fylkesting ikke har tapt av syne den betydning en styrking av de dels perifere og mindre bruk vil ha for en samla økonomi. Det er også her tale om arbeidsplasser.

Forlydende om at eiendommene avhendes gjeldfrie og uten vederlag til ny eier, gir møtet grunn til å be Nord-Trøndelag fylke om å fastsette en svært rimelig pris for de omsøkte arealer.

I redaksjonskomiteen:

Eilif Dahl Petter Landsem

RS/abt 22.11.1982

P R O T O K O L L

fra bedriftsutvalgs møte 22. november 1982.

Tilstede: Roger Lyngås
Steinar Stav
Morten Vaade
Reidar Stølan
Tor Solheim
Rolf Farnberg
G. Lyngseth
Idar Myhre
Kyrre Dahl
Harry Binde

Forfall: Edle Ystmark
Dagfinn Hoff

Til behandling forelå:

sak 11/82

Gjennomgåelse av Fylkesrådmannens forelegg til Fylkesutvalget
A-sak 342/82 Folla Fabrikker. Omdanning til aksjeselskap.
Avhendelse.

En del punkter i forelegget ble kommentert og diskutert.
Utvalget kom fram til følgende uttalelse :

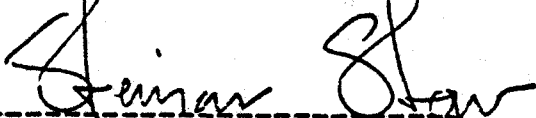
Bedriftsutvalget Ved Folla Fabrikker har i møte den 22. november
drøftet forelegget til fylkesutvalget A-sak nr. 342/82 "Folla Fabrikker
Omdanning til aksjeselskap, avhendelse".

Bedriftsutvalget viser til sak 7/1981 fra møte den 2. april 1981.
Bedriftsutvalget sier seg fornøyd med de rammebetingelser som er
gitt i forbindelse med overgang til aksjeselskap, salg av tremasse-
fabrikken og eiendommene til Lyng Industrier A/S.

Disse betingelsene skulle gi godt grunnlag for lønnsom drift og
dermed sikring av flest mulig arbeidsplasser ved tremassefabrikken.

Bedriftsutvalget henstiller til fylkets forhandlingsutvalg at De i
de vidre drøftinger om omdanning til aksjeselskap og avhendelse av
verkstedet sørger for å gi verkstedet like gode muligheter til å
overleve som aksjeselskap for derved ytterligere å trygge syssel-
settingen i Follafoss og distriktet omkring.

Follafoss, 22. november 1982

Steinar Stav

Reidar Stølan

Utskrift av fylkesutvalgets protokollasjon i sak nr. 342/1982 i møte 15. november 1982.

(HEFTEL)

Folla Fabrikker. - Omdannelse til aksjeselskap - avhendelse.

Repr. Hernes fremla oppgave fra NTE over den fremtidige belastning som følge av den avtalte strømpris.

Repr. Hernes fremmet følgende endringsforslag til innstillingens I, pkt. 1, annet avsnitt (forslaget innebærer også endring av kontraktsutkastets pkt. 3, andre, tredje og sjette avsnitt):

"Overdragelsen skjer på de vilkår som går frem av utkast til kontrakt, datert 3. november 1982, dog slik at prisen for elektrisk energi blir endret. Sammenholdes prisen på elektrisk energi i utkast til kontrakt med den pris NTE må betale for statskraft, så påføres NTE en total merutgift på ca. 195 mill. kroner. Beregningene er basert på nåværende statskraftpriser (Follas brukstid) og en årlig prisstigning på 15%. Benyttes den av Regjeringen foreslåtte pris for kraft til treforedlingsindustrien, vil utgiftene bli noe redusert. En slik merutgift for NTE vil føre til store negative konsekvenser for verkets fremtidige utvikling og for fylkets kraftdekning. NTE kan eventuelt kompensere merutgiftene ved å legge på prisene til andre energikjøpere. Dette vil føre til tilsvarende dårligere betingelser for det øvrige næringsliv i Nord-Trøndelag og derved sette sysselsetting og bosetting i fare.

Pkt. 3 i utkast til kontrakt endres til:

NTE skal levere elektrisk energi til det nye selskap. For de 3 første årene skal leveringen skje til en pris av kr 0,03 pr. kWh + de til enhver tid aktuelle statsavgifter for tremasseproduksjon inntil 20.000 tonn 90% trefibermasse pr. år. Kvantum elektrisk energi som skal leveres til denne pris er maksimert til 43 Gwh/år.

For elektrisk energi til produksjon ut over 20.000 tonn/år ...

.....

.....

.....

.....

(6. avsnitt)

Avtalen om levering til redusert pris skal gjelde i 3 år fra overtakelsen. Etter den tid"

--"--

Ved alternativ votering ble innstillingen vedtatt med 9 stemmer, mot 2 stemmer som ble avgitt for innstillingen med Hernes' endringsforslag.

AF/TRH

B-sak nr. 312 /1982

(jfr. off.lovens §§ 1 og 6.4)

Folla Fabrikker.

Omdanning til aksjeselskap - avhendelse til andre
interessenter.

Til fylkesutvalget.

Vedlagt forelegges fylkesutvalget:

- ./.
1. Anbefaling fra forhandlingsutvalget, utpekt av fylkesutvalget til å forhandle med mulige interessenter om overtakelse av Folla Fabrikker.
2. Utkast til kontrakt mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune og selskap under stiftelse der Lyng Industrier A/S er hovedaksjonær.

I møte 5.4.1982 (sak 96/82) fattet fylkesutvalget slikt vedtak:

".....

Pkt. 4. Til å videreføre forhandlinger med parter potensielt interessert i å overta Folla Fabrikker, helt eller delvis, oppnevnes Arne Sandnes og Kåre Sjøvold."

Forhandlingsutvalget er, etter en rekke forhandlinger, kommet fram til en anbefaling om avhendelse av Folla Fabrikker til Bjørn Lyng, eller formelt riktig, til et selskap under stiftelse med Lyng Industrier A/S, 7125 Vanvikan, som hovedaksjonær.

Aksjekapitalen i Lyng Industrier A/S eies med 84 % av Bjørn Lyng, som også er styrets formann og adm. direktør i selskapet.

Forhandlingsutvalgets anbefaling bygger på at avhendelse kan skje på vilkår i store trekk i samsvar med vedlagte utkast til kontrakt. Kontraktsutkastets hovedvilkår er:

1. Overdragelse av samtlige faste eiendommer med skog og påstående bygninger, kaianlegget, produksjonsutstyr og normalt varelager (etter nærmere avtale), alt gjeldende fra 1.1.1983,

eller så snart som mulig deretter.

Unntatt er:

- alle maskiner og utstyr, varelager og aktiva for øvrig som tilhører verkstedet
- bedriftens kontantbeholdning, bankinnskudd o.l.
- kundefordringer og alle andre kort- og langsiktige fordringer
- aksjer, andeler og obligasjoner.

2. Det er forutsatt at deler av virksomheten har negativ verdi som oppveier positiv verdi av aktiva. Overdragelsen skal derfor skje uten vederlag.
3. Det stiftendes selskap overtar ikke ansvaret for lån eller annen gjeld opptatt før overtakelsen. Samtlige aktiva skal således overtas fri for pengeheftelser.
4. Nord-Trøndelag fylkeskommune skal levere elektrisk energi for tremasseproduksjon inntil 20 000 tonn 90 % tørr fiber-masse pr. år til en pris av kr. 0,03 pr. kWh + de til enhver tid aktuelle statsavgifter.
For energi til produksjon ut over dette skal det betales samme pris som det treforedlingsindustrien og annen sammenlignbar industri betaler.
Hvert 5. år skal prisen på kr. 0.03/kWh justeres i samsvar med den prosentvise endring i engrosprisindeksen i vedkommende tidsrom.
Avtalen om levering til redusert pris skal gjelde i 20 år fra overtakelsen.
5. Det stiftendes selskap, eller et annet selskap med Lyng Industrier A/S som interessent, skal overta verkstedet i Follafooss pr. 1.1.1984 med henblikk på videre drift av dette. Det tas sikte på at forhandlingene om overtakelse av verkstedet skal sluttføres i løpet av første halvår 1983. Inntil overdragelse skjer, drives verkstedet av fylkeskommunen og partene skal samarbeide om å tilføre verkstedet arbeidsoppgaver og om utvikling av nye prosjekter.

Fylkesrådmannen ansér de ovenfor refererte punkter som de mest sentrale av en rekke vilkår i kontraktsutkastet, og vil i det

etterfølgende kort gjøre rede for hva disse punkt innebærer.

De økonomiske betraktningene bygger på kredittkonsulent Aunsmo's rapport av 20.4.1982 og senere beregninger i notat av 24.6.1982 og 14.10.1982 og de forventninger til lønnsomhet som der er lagt til grunn.

Vedr. pkt. 1 og 2.

Beregnet markedsverdi av de eiendeler som omfattes av overdragelsen:

± kr. 3.435.000

Den negative markedsverdi framkommer med de forventninger til lønnsomhet rapporten bygger på og med dagens strømpris ved Folla Fabrikker.

Det er på det rene at lønnsomheten er svekket siden rapporten ble utarbeidet. Vederlagsfri overdragelse må derfor vurderes ut fra dette.

Forventet bokført verdi av eiendeler pr. 31.12.1982 (budsjettert balanse) som inngår i overdragelsen:

Omløpsmidler	kr. 10.539.000
Anleggsmidler	<u>" 27.793.000</u>
Sum	<u>kr. 38.332.000</u>

Vedr. pkt. 3.

Antatt gjeld pr. 31.12.1982 (budsjettert balanse).

Kortsiktig gjeld	kr. 11.055.000
Langsiktig gjeld	<u>" 32.389.000</u>
Sum	<u>kr. 43.444.000</u>

Som motpost til den kortsiktige gjelden kommer fordringer og verdipapirer (aksjer, obligasjoner o.l.) som ikke overdras, beregnet til kr. 8.100.000 pr. 31.12.1982.

Av den langsiktige gjelden utgjør gjeld til fylkeskommunen og fylkeskommunens garanti- og tiltaksfond kr. 3.066.667, og gjeld

til Nord-Trøndelag E-verk kr. 7.582.000. Beløpene er beregnet pr. 31.12.1982.

"Fremmed" gjeld som fylkeskommunen etter dette vil måtte overta og amortisere, vil etter foreløpige beregninger ligge i størrelsesorden:

Kortsiktig gjeld:	(kr. 11.055.000 - kr. 8.100.000) =	kr. 2.955.000
Langsiktig gjeld:	(kr. 32.389.000 - kr. 7.582.000 - kr. 3.066.000) =	" <u>21.741.000</u>
		<u>kr. 24.696.000</u>

eller avrundet til

kr. 25.000.000.

Det presiseres at ovenstående bygger på Aunsmo-rapportens forutsetninger og budsjettetert balanse pr. 31.12.1982. Av den grunn vil det måtte forventes justering av gjeldsbyrden i den grad den faktiske utvikling avviker i forhold til rapportens forutsetninger.

Vedr. pkt. 4.

Folla Fabrikker benytter i dag T2-tariff (høyspent levering) og betaler kr. 0,09 pr. kwh + el.avgift med kr. 0,01 pr. kwh (kr. 0,022 ÷ refundert kr. 0,012).

I følge avtaleutkastet vil strømprisen bli:

Energiavgift	kr. 0,03 pr. kwh
+ El.aagift	" 0,01 " "
= Kraftpris iflg. avtaleutkast	<u>kr. 0,04 pr. kwh</u>

Kostnadsreduksjonen i forhold til en forutsatt strømpris på kr. 0,10 (kr. 0,09 + kr. 0,01 i el.avg.) blir derved kr. 0,06 pr. kwh, eller kr. 2.040.000 ved en produksjon på 20.000 tonn. Det forutsettes da et strømforbruk på 1.700 kwh pr. produsert tonn. Med krav om 15 % forrentning gir dette en kapitalisert verdi for hele avtaleperioden (20 år) på kr. 12.769.000.

Det faktiske kraftforbruket inneværende år synes å ligge noe høyere. I styrets budsjettforslag for 1983 er det forutsatt et forbruk på 1830 kwh/tonn produsert. Legges dette til grunn, blir verdien av kraftavtalen høyere.

Vedr. pkt. 5.

Verkstedbygningen med administrasjonsfløy, garderober m.v. overtas av det stiftendes selskap til samme tid som øvrige eiendommer. Selskapet eller et annet selskap med Lyng Industrier A/S som interessent skal overta verksteddriften og verkstedets driftstilbehør (produksjonsmidler) pr. 1.1.1984. Enkelthetene om dette skal avklares i løpet av første halvår 1983.

Inntil overdragelse skjer, skal verkstedet drives av fylkeskommunen og partene skal samarbeide om å tilføre verkstedet arbeidsoppgaver.

Behandlingsmåte.

Ovenstående, hvis tallstørrelser må oppfattes som orienterende, er ment å klargjøre hva hovedvilkårene for overdragelse til Lyng i store trekk medfører. På grunn av sakens kompleksitet og interessentens krav til framdriftstempo, er det ikke mulig i denne omgang å legge fram en innstilling som i detalj behandler avtalens øvrige vilkår.

Med hensyn til tidsaspektet, har interessenten klart uttrykt:

1. Om forutsetningen om overtakelse av samtlige eiendommer og kraftprisavtalen ikke imøtekommes, er Lyng Industrier A/S ikke å betrakte som interessent.
2. Lyng Industrier A/S arbeider med en rekke prosjekter. Det er følgelig nødvendig for bedriften å få en rask avklaring med hensyn til fylkeskommunens politiske ledelses holdning til en overdragelse på ovennevnte vilkår.

Dersom hovedpunktene ikke blir avklart i løpet av fylkesutvalgets møte 25. og 26. november, er Lyng Industrier A/S ikke lenger å betrakte som interessent.

På denne bakgrunn vil jeg anmode fylkesutvalget om å ta en prinsipiell stilling til forhandlingsutvalgets anbefaling på bakgrunn av dette framlegget.

Slutter fylkesutvalget seg til forhandlingsutvalgets anbefaling, forutsetter fylkesrådmannen at fylkesutvalget gir pålegg om å utarbeide detaljert saksframlegg som fylkesutvalget behandler i et senere møte med henblikk på fylkestingsbehandling 29. november 1982 og følgende dager.

Forhold av betydning for vurderingen.

Tidligere driftsresultater.

Driften ved de to hovedavdelingene har de siste årene gitt følgende resultater:

	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Sliperi	- 836	- 8.595	- 10.757	- 0	- 3.534	- 4.285
Verksted	- 1.304	- 5.121	- 3.095	- 6.908	- 304	- 317
Totalt	- 2.140	-13.716	- 13.852	- 6.908	- 3.838	- 4.602

Resultatprognose 1982.

Styreformannen har i brev til fylkesordføreren av 18.10.1982 innrapportert følgende:

"Etter at fylkesutvalget behandlet og godkjente reviderte budsjetter for Folla Fabrikker, har den økonomiske situasjon blitt sterkt forverret.

For tremassefabrikken kan påregnes tap i størrelsesorden 7 - 7,5 mill. og for verkstedet 2 - 2,5 mill.

Hvis ikke ekstraordinære ting skjer i positiv lei vedr. markedene, og hvis heller ikke spesielle utgiftsreduksjoner blir gjennomført ved bedriften, regner jeg med at Folla Fabrikker påfører eieren tap inneværende år med kr. 10 mill."

Budsjett 1983.

Folla Fabrikker har i ekspedisjon, datert 12.10.1982, oversendt styrets budsjettforslag for 1983. Administrasjonen for sliperiet har utarbeidet to budsjettalternativ. Styret har anbefalt alternativ II.

Budsjettforslagene balanserer med følgende hovedtall:

	<u>Alt. I</u>	<u>Alt. II</u>
Sliperi	- 10.038.000	+ 14.000
Verksted	0	0
<u>Totalt</u>	<u>- 10.038.000</u>	<u>+ 14.000</u>

Forutsetningene for budsjettalternativ I i sliperiet er uendret hva angår pris og mengde på tremasse. Det gjennomføres ikke vesentlige endringer i organisasjon/mannskap og heller ikke forutsettes gjeldssanering eller billigere kraft.

Budsjettalternativ II er gjort opp med et overskudd på kr. 14.375. Hovedforutsetningene er en produksjon på 20.000 tonn tremasse, reduksjon i bemanning til totalt 55 ansatte, sanering av eksisterende lånegjeld og en kraftpris på kr. 0,03 pr. kWh + statsavgift.

Fylkesrådmannen oppfatter budsjettalternativ II mer som en målsetting enn som et driftsøkonomisk styringsverktøy. Forutsetningene for alt. II medfører så store omstillinger, både personellmessig og driftsmessig, at det vil måtte ta tid å gjennomføre nødvendige tiltak.

Jeg frykter på denne bakgrunn at det faktiske økonomiske driftsresultat kan komme til å utvikle seg mer i tråd med budsjettalternativ I.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverks budsjett.

For Nord-Trøndelag E-verk vil kraftprisavtalen i flg. NTE's egen beregning for 1983 medføre en budsjettsvikt på 3,0 mill., som det må finnes dekning for i NTE's budsjett.

Fylkeskommunens amortiseringsforpliktelser.

I budsjettforslaget for 1983 er amortiseringsposten (dvs. renter og avdrag) på langsiktig gjeld beregnet til:

	Avdrag	Renter	Sum
Sliperi	kr. 2.884.000	kr. 1.995.000	kr. 4.879.000
Verksted	" 292.000	" 207.000	" 499.000
Tilsammen	kr. 3.176.000	kr. 2.202.000	kr. 5.378.000

I begrepet langsiktig gjeld inngår i denne sammenheng langsiktig vekselgjeld.

En del (4 stk.) av de løpende lånene er nedbetalt i løpet av inneværende og neste år, slik at avdragsbeløpene gradvis vil avta. På den annen side er lånenes rentefot gjenstand for justering i takt med det generelle rentenivået.

I tillegg til ovenstående kommer eventuell kortsiktig gjeld som ikke kan innfris ved innfrielse av de kortsiktige fordringer som ikke omfattes av overdragelsen. Det må antas at denne gjelden kan konverteres i et nytt, mer langsiktig lån og avdras over noen tid.

Etter lang tids behandling og flere forhandlinger også med andre interessenter, er fylkesrådmannen kommet til at eneste alternativ til det som forelegges, er å legge ned sliperiet.

Jeg ser heller ikke bort fra et en også kan bli tvunget til å legge ned verksteddriften.

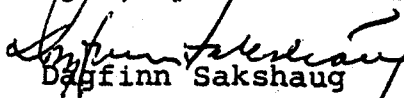
I denne omgang innstiller jeg for fylkesutvalget å fatte slikt

vedtak:

1. Fylkesutvalget slutter seg til forhandlingsutvalgets anbefaling datert 20.10.1982.
2. Når det gjelder hovedvilkårene for avhendelse til Lyng, som er krav om at samtlige eiendommer skal medfølge uten pengeheftelser og egen kraftprisavtale for sliperiet, finner fylkesutvalget under de rådende omstendigheter å kunne gå inn for dette.

3. Fylkesrådmannen pålegges på bakgrunn av ovenstående å utarbeide detaljert forelegg for fylkesutvalget, som innen de foreskrevne frister etter fylkesutvalgets behandling oversendes fylkestinget for behandling på det ordinære høstting 29. november 1982 og følgende dager.

Fylkesrådmannen i Nord-Trøndelag
Steinkjer, 22. oktober 1982

Dagfinn Sakshaug

Denne saken ble behandlet av fylkesutvalget i møte 25. og 26. oktober 1982.

Høyres gruppe fremmet følgende forslag:

- "1. Fylkesutvalget slutter seg i hovedtrekk til forhandlingsutvalgets anbefaling datert 20. oktober 1982.
2. Når det gjelder hovedvilkårene for avhendelse til Lyng, finner fylkesutvalget å kunne gå inn for dette under forutsetning av at følgende utredes nærmere før endelig vedtak fattes i fylkestinget:
 - At kraftprisen trappes opp til vanlig markedspris for treforedling i løpet av en 10-årsperiode.
 - Tilbakeføring av skogeiendommene til fylkeskommunen i tilfelle nedleggelse av sliperidriften.
 - En levedyktig åpning for verkstedet. Det forutsettes videre at de ansatte blir orientert om avtalen med adgang til å uttale seg.
3. Med bakgrunn i ovenstående pålegges fylkesrådmannen å utarbeide detaljert forelegg for fylkesutvalget, hvorefter saken blir å behandle endelig på det ordinære høstting 29. november 1982 og følgende dager."

Kristelig Folkepartis gruppe fremmet følgende forslag:

"Fylkesutvalget regner med at dersom Lyng nedlegger tremasseproduksjonen eller avhender eiendommene, så må Nord-Trøndelag fylkeskommune ha rett til gjenkjøp/forkjøpsrett av eiendommene."

For øvrig ble det fra fylkesutvalgets politiske grupperinger fremmet forslag om en del endringer og tillegg til avtalen med Lyng Industrier A/S. Disse ble vedtatt oversendt forhandlingsutvalget som ble pålagt å søke dette innarbeidet i den endelige kontrakten.

Det ble ikke votert over forslagene.

Vedtak:

Fylkesrådmannens innstilling vedtas.

ANBEFALING

Undertegnede, av fylkesutvalget utpekte representanter til å forhandle med mulige interessenter om overtakelse av Folla Fabrikker / eventuell omdannelse til aktieselskap, er etter en rekke forhandlinger kommet fram til følgende anbefaling:

Nord-Trøndelag fylkeskommune avhender Folla Fabrikker med eiendommer til Bjørn Lyng, Leksvik, stort sett i samsvar med det utkast til avtale som er utarbeidet av advokat Koldaas. Det skal forhandles videre med Bjørn Lyng om enkelte punkter i avtalen, bl.a. de nærmere betingelser for overdragelsen og forholdet til verkstedet.

Det tas sikte på at overdragelse kan skje fra 1. januar 1983 eller et senere tidspunkt så snart som mulig deretter.

Sliperiet og verkstedet kan undergis forskjellig vurdering m. h. t. tidspunktet for overdragelse.

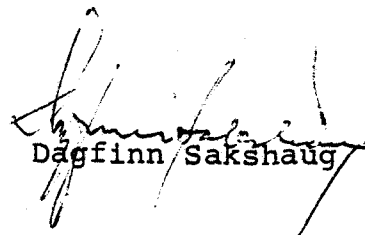
Steinkjer 20. oktober 1982

Arne Sandnes

Kåre Sjøvold

Dagfinn Sakshaug